ÑAPA

Pagina 8 & 9

Inhoud

Voorpagina 1
Spotlight 2
Uitgelicht 3
Gezondheid 4 & 5
Historie 6
'Leven zonder liefde, opleiding en erkenning' 6 & 7
Cultuur 7, 8 & 9
Literatuur 10 & 11
Chicago: veelkleurig, vrolijk en veilig 12 & 13
Puzzels 14
columns 15
Eten & drinken 16 & 17
Business 18 t/m 24

Foto van de week.

Je hebt er wel twee brievenbussen voor nodig, maar dat had Henk Pasman er wel voor over om gemakkelijker de krant te kunnen pakken. "Twee nieuwe brievenbussen gekocht, van beide de achterkant afgezaagd en in elkaar geschoven. Gespoten met een spuitbusje anti-roestverf. Dan hoef ik niet eerst de sleutel te pakken van het hek, maar kan ik de Amigoe met de Ñapa meteen vanuit de achterkant pakken."

Heeft u een mooie foto? Stuur hem dan naar napa@amigoe.com

Colofon

BLADMANAGER Linda van Eekeres
email: napa@amigoe.com
telefoon: 7672000

EINDREDACTEUR Hans Vaders

ADVERTENTIES Marloes Tak

VORMGEVING Wendela Ataliede, Linda van Eekeres, Sarah Kuiper, Oscar Vanegas

Foto voorpagina: Ken Wong

Aan deze Ñapa werkten mee:

Mischa Bemer, Marja Berk, Evert Bongers, Marius Bremmer, Cristina Cámara, Monique Casimiri, Hans de Haan, Erik van Kampen, Elisa Koek, Brede Kristensen, Shakti-Aroena Lakhi, Judice Ledeboer, Marjan Lolkema, Roxanne Martha, Islelly Pikerie, Jan de Ruijter, May Voges, Miriam de Windt, Ken Wong

Thuis.

Boeren

Monique Casimiri

Soms sta je ineens stil en hoor je iemand iets zeggen waarvan je zeker weet dat je het nog nooit eerder hebt gehoord. Niet hier, niet op Curaçao, nergens. Soms ken ik bepaalde uitdrukkingen niet en blijken ze erg Nederlands gericht te zijn of hoor ik mensen in het Papiaments iets zeggen dat ik niet snel kan thuisbrengen. De woorden zijn Nederlands en de zin is duidelijk, maar de context ontgaat me dan volledig. Zo ook een paar weken geleden.

Ik hoor mijn collega, die bij ons op bezoek is, ineens zeggen: 'Pak een stoel, dan kan die boer ook zitten'. Ik kijk de kamer uit naar buiten, maar zie geen boer binnen komen. Ik kijk haar aan en vraag mij af wat ik nu weer gemist heb. Bij mijn weten hadden we het over hele andere dingen. Zeker niet over boeren, laat staan over boeren die een stoel nodig hebben. Maar ik ben blijkbaar de enige die niet weet waar het over gaat. Het gesprek gaat door waar het over ging, zonder verdere interruptie. Niet over boeren, ook niet over stoelen, maar het onderwerp waar het over ging wordt weer hervat.

Ik kijk mijn man aan en vraag aan mijn collega wat ze nou zei. Dus ze herhaalt wat ze zegt en ik snap er helemaal niets van. Ik kijk mijn zoon aan en verwacht van hem dat hij pardon zegt. Hij had net een boertje gelaten en we hebben hem geleerd dat hij dan pardon zegt. Hij kijkt mij aan en zegt niets. Het is een hele vreemde situatie aan het worden. Tot mijn man mij uitlegt dat als iemand een boer laat, een ander dan zegt: pak een stoel, dan kan die boer ook zitten. Of geef die boer een stoel, dan kan hij zitten. Ik had er nog nooit van gehoord en was ervan overtuigd weer zo'n Antilliaans/Brabants moment meegemaakt te hebben.

Die avond bel ik mijn ouders en vertel ze dit verhaal. Ja, zegt mijn moeder, dat ken ik wel, dat zeiden ze bij ons thuis vroeger ook. Dat kan kloppen denk ik nog, mijn moeder is een Amsterdamse, maar nu mijn vader. Maar ook hij kende deze uitspraak. Bij hem thuis werd dit vroeger ook gezegd. Ik gooi het maar op het feit dat mijn oma uit Nijmegen kwam en dat dit haar invloed was, maar ik ben er niet gerust op. Ik denk dat ik deze uitspraak ergens heb gemist in mijn opvoeding. Ik durf niet te beweren dat het nooit nodig is geweest om het te gebruiken. Daarmee zou ik suggereren nooit een boer te hebben gelaten, en eerlijk is eerlijk. Mijn zoon heeft dit niet alleen van mijn man.

Uitgelicht.

Verleden en toekomst

In het Curaçaosch Museum is vrijdag 14 februari de expositie 'Exploring the past to envisage the future' geopend. De tentoonstelling is georganiseerd in het kader van de herdenking van 150 jaar afschaffing van de slavernij, onder auspiciën van de stichting Arte '99. Het is de eerste in een serie van vier die als belangrijkste doelstelling heeft 'kunst dichter naar de mensen te brengen'. In het museum is werk te zien van Tirzo Martha, Avantia Damberg, Ailsa Anastatia, Tony Monsanto, Yubi Kirindongo, Omar Kuwas, Philip Rademaker, Herman van Bergen, Ivanah Suares en Felix de Rooy. Jennifer Smit is de curator en samensteller van deze expositie die drie maanden te zien is.

Foto's: **Ken Wong**

Medisch.

Vragen over... conjunctivitis (wowitis)

Gezien het grote aantal mensen, een epidemie, met conjunctivitis (wowitis) op dit moment op Curaçao, hierbij een herhaling van vragen over conjunctivitis.

Het oogwit en de binnenkant van de oogleden zijn bekleed met een dun laagje weefsel, dat we bindvlies noemen. Bij een oogontsteking is meestal dit bindvlies ontstoken. De binnenkant van de oogleden wordt diep rood en ook het oogwit wordt rood. Er kan slijm of pus aan de binnenkant van de oogleden zitten. Daardoor kunnen de oogleden aan elkaar vastplakken. Vooral 's morgens als u wakker wordt, zijn uw ogen dan moeilijk te openen.
Een oogontsteking geeft een branderig gevoel in een of beide ogen. U kunt het gevoel hebben alsof er een vuiltje of zandkorreltje in uw oog zit. De ogen kunnen tranen en jeuken.

Waardoor komt het?

Meestal wordt een oogontsteking veroorzaakt door een virus of bacterie. Daarnaast kan overgevoeligheid een rol spelen, zoals bij hooikoorts. Het kan ook zijn dat uw ogen overgevoelig zijn voor bepaalde soorten make-up. Onhygiënisch omgaan met contactlenzen vergroot de kans op oogontsteking. Ook lenzen te lang inhouden is niet goed. In de (hoogte)zon of in lasstralen kijken, zonder uw ogen te beschermen, kan eveneens een ontsteking geven.

Wat is conjunctivitis?

Conjunctivitis is de medische term voor een ontstoken slijmvlies (wowitis) van het oog (zie foto). Het is de meest voorkomende oorzaak van een rood oog. Het oogwit wordt bedekt door slijmvlies (conjunctiva) en dit bevat heel dunne bloedvaatjes. Bij irritatie zetten deze onopvallende bloedvaatjes op, waardoor het oog rood wordt.

OCD

Oorzaken van conjunctivitis
Een conjunctivitis kan meerdere oorzaken hebben. De meest voorkomende oorzaak is een virus of een bacterie. Ook een allergie, het 'droge ogen'-syndroom of irriterende stoffen in de omgeving kunnen een rood oog veroorzaken.

Oorzaken:

1. *Niet infectieus*

- mechanisch/irritatie: bijvoorbeeld een vuiltje, ijzerpartikels, rook, chloor in het zwembad, oogharen;
- fysisch-chemisch: bijvoorbeeld straling (hoogtezon, lassen) en verbranding (etsing met zuur of loog);
- allergisch: bijvoorbeeld hooikoorts, pollen, zachte contactlenzen, medicamenten (toxisch), droge ogen: bijvoorbeeld keratoconjunctivitis sicca.

2. *Infectieus*

- bacteriën: bijvoorbeeld pneumococ, streptococ, gonococ;
- virussen: bijvoorbeeld herpes simplex en adenovirus, chlamydia: bijvoorbeeld trachoom;
- schimmels, parasieten.

Algemene kenmerken

Vaak zijn de ontstekingen van de conjunctivae dubbelzijdig. De klachten kunnen bestaan uit jeuk, branden, gevoel alsof er wat in het oog zit en pijn. Het klinisch beeld kan bestaan uit: lichtschuwheid, tranen, ooglidkramp, roodheid, zwelling van het slijmvlies en afscheiding (waterig, slijmerig, etterig, draderig of bloedig). De ontsteking kan voorkomen bij andere oogaandoeningen, bijvoorbeeld een ooglid- en/of hoornvlies-ontsteking.

Kan het kwaad?

Een oogontsteking kan veel pijn veroorzaken, maar is zelden gevaarlijk. Meestal is het binnen een week vanzelf genezen. Als de ontsteking het gevolg is van overgevoeligheid of een allergie, kan de ontsteking blijven bestaan zolang er contact is met de stof waarvoor je overgevoelig bent.

Behandeling

De gemiddelde duur van een ooginfectie met adenovirus is meestal ongeveer 1 à 3 weken. Soms kunt u er langer last van houden. Een behandeling voor deze virale aandoening is in principe niet nodig. Soms wordt, ter verzachting, een kunsttraan of andere druppels voorgeschreven.
U wordt aangeraden frequent de handen te wassen en uw tranende ogen te deppen met tissues, die u na gebruik steeds onmiddellijk weggooit. Ook het gezamenlijk gebruik van handdoeken met huisgenoten wordt afgeraden. Wanneer u na deze infectie weer uw contactlenzen wilt gebruiken, overleg dan eerst met uw oogarts of contactlenzenspecialist.

Risico's op besmetting

Hoewel het adenovirus veel voorkomt en relatief onschadelijk is voor het oog, is het toch in de praktijk een vervelend virus met een hoge besmettingskans voor de omgeving. Zolang uw ogen geïnfecteerd zijn, bent u zeer besmettelijk voor uw omgeving. Besmetting treedt op via verontreinigde handen, medische instrumenten of in een zwembad. Behalve voor uw omgeving is het adenovirus ook zeer besmettelijk voor andere patiënten. Het kan zich in een huisartsenpraktijk of bij de oogarts, ondanks goede hygiënische voorzorgen, soms razendsnel verspreiden. Het vormt een risico voor andere patiënten en het is met name een probleem voor patiënten, die bij de oogarts zijn voor een operatieve ingreep. Indien de diagnose gesteld is, is een herhalingsconsult, om medische redenen, meestal niet nodig. Wegens besmettingsgevaar wordt een herhalingsconsult bij voorkeur niet gemaakt.

Een kind met wowitis mag enkele dagen, totdat het oog weer schoon is, niet naar school of naar de crèche.

Dr. W.W. Mol is huisarts te Curaçao

Mens & Psyche.

Posttraumatische stress-stoornis (3)

In de vorige twee rubrieken heeft u kunnen lezen over de Post Traumatische Stress Stoornis (PTSS), een stoornis die veel lijden veroorzaakt, evenals beperking in het sociaal, dagelijks en beroepsmatig functioneren. In deze rubriek leest u meer over de behandeling van PTSS.

Tekst: **Milangela Plate**

Voor het behandelen van PTSS is er een aantal wetenschappelijk effectief bewezen methoden bekend, zoals Schrifttherapie, Exposure en Eye Movement Desensitization and Reprocessing (EMDR). Hierbij wordt laatstgenoemde vorm van therapie nader toegelicht.

Alvorens u meer over EMDR uit te leggen, is het nuttig om iets over de werking van onze hersenen, herinneringen en bijbehorende emoties te bespreken.
Onze hersenen bestaan uit twee helften, een linker- en een rechterhersenhelft.
Emoties (angst, blijheid, boosheid, verdriet) en beelden van een gebeurtenis die wij hebben meegemaakt (auto-ongeluk, brand, overval) worden in onze hersenen van elkaar losgekoppeld en apart opgeslagen als herinneringen.
De beelden worden in de linkerhersenhelft bewaard en de emoties in de rechterhersenhelft. Als dit proces goed verloopt, dan hebben wij een gebeurtenis goed 'verwerkt'. Wij kunnen dan aan deze nare gebeurtenis terugdenken en ons herinneren hoe wij ons daarbij hebben gevoeld, zonder dat wij deze hevige emoties die toen optraden weer echt hoeven te ervaren.
Hele heftige gebeurtenissen, zoals een trauma, worden soms echter niet goed verwerkt; het beeld en de emotie worden niet losgekoppeld, maar blijven als het ware aan elkaar vastplakken. Dus elke keer als u terugdenkt aan het trauma (ernstig auto-ongeluk bijvoorbeeld), dan komt de emotie (paniek) in alle hevigheid mee met de herinneringen aan het trauma, ook jaren later nog.

Wat doet EMDR?

EMDR staat voor Eye Movement Desensitization and Reprocessing. De naam zegt al iets over de methode, namelijk door middel van oogbewegingen (eye movement) worden de emotionele reacties op een trauma minder sterk (desensitization) en wordt het trauma alsnog verwerkt (reprocessing).
EMDR gaat als volgt te werk: De cliënt wordt gevraagd om te denken aan de voor hem traumatische gebeurtenis (brand in huis, seksueel misbruik, overval) en de emoties die daarbij opkomen te ervaren. Tegelijkertijd volgt de cliënt met zijn ogen de vingers van de therapeut, die van links naar rechts bewegen voor de ogen van de cliënt. Deze EMDR-procedure brengt doorgaans een stroom van gedachten en beelden op gang, maar soms ook gevoelens en lichamelijke sensaties. Dit alles hoort bij het verwerkingsproces.

Op andere momenten zou de cliënt wellicht geneigd zijn om deze beelden, gedachten en emoties uit de weg te gaan door iets anders te gaan doen of te denken. Juist door de confrontatie met deze nare herinneringen en emoties aan te gaan, komt de verwerking op gang. Tijdens een EMDR-behandeling kan de cliënt deze confrontatie aangaan in een veilige omgeving, in zijn eigen tempo en onder begeleiding van de therapeut.
Een therapeut laat het proces van EMDR zoveel mogelijk zijn werk doen, een EMDR-behandeling is dan ook geen 'praat'-behandeling. Het EMDR-proces speelt zich grotendeels af in het hoofd van de cliënt. De therapeut onderbreekt het proces alleen een aantal keren heel kort om na te gaan wat er in de belevingswereld van de cliënt gaande is, waarna de oogbewegingen worden hervat.
De cliënt zal merken dat hij gaandeweg het proces steeds minder emotionele lading bij de herinneringen ervaart. Hierdoor kan de cliënt tijdens en na de behandeling terugdenken aan de gebeurtenis, zonder dat de emotie (zoals pijn, verdriet, angst, afschuw) met de herinnering meekomt. In veel gevallen veranderen ook de herinneringsbeelden zelf en worden ze bijvoorbeeld waziger of kleiner.
Wat ook geregeld gebeurt is dat er spontaan nieuwe gedachten of inzichten ontstaan die een andere, minder bedreigende, betekenis aan de gebeurtenis geven. Daar waar de cliënt eerst dacht 'ik ben in gevaar', ervaart hij na een EMDR-behandeling gedachten als 'het is voorbij, ik heb het overleefd', 'ik kan mezelf leren beschermen', 'ik ben oké, zoals ik ben'. Deze effecten dragen ertoe bij dat de schokkende ervaring steeds meer een plek krijgt in de levensgeschiedenis van de persoon.

Hulpmiddelen

In plaats van oogbewegingen gebruiken sommige therapeuten hulpmiddelen, zoals auditieve prikkels. De cliënt zet dan een koptelefoon op en hoort afwisselend links en rechts klikgeluiden. Het gaat er bij EMDR vooral om dat beide hersenhelften worden gestimuleerd. Deze tweezijdige stimulatie zorgt ervoor dat de twee hersenhelften beter met elkaar communiceren, waardoor de emotie als het ware 'naar de juiste plek' kan overgaan. Zo raken emotie en herinnering weer van elkaar losgekoppeld en raakt het trauma alsnog verwerkt.

Goede voorbereiding

EMDR is uitermate effectief, maar kan ook erg intensief zijn voor de cliënt. Om deze reden zal een therapeut veel tijd besteden aan de voorbereiding. In de voorbereidende fase worden de klachten uitgevraagd en wordt de traumatische gebeurtenis met de cliënt doorgesproken. Vervolgens legt de therapeut aan de cliënt uit wat hij gaat doen en waarom. Daarnaast zal hij de cliënt ook uitleggen wat voor (emotionele) reacties de cliënt kan verwachten tijdens en na het proces van EMDR en hoe hij hiermee om kan gaan. Wanneer dit nodig lijkt, zal de therapeut van te voren met de cliënt oefenen in het adequaat hanteren van emoties en eventuele lichamelijke reactie.
Eye Movement Desensitization and Reprocessing is een relatief nieuwe methode. Dat wil zeggen, vergeleken met andere behandelmethoden binnen de psychologie is EMDR nog een peuter tussen de volwassenen. De methode werd in 1989 voor het eerst beschreven door de Amerikaanse psychologe Francine Shapiro. In de jaren daarna werd EMDR verder uitgewerkt en onderzocht en ontwikkelde deze zich tot een volwaardige therapeutische methode.
Mensen die EMDR ondergaan, staan doorgaans versteld van het snelle en diepgaande effect van EMDR. Als therapeut is men telkens weer getuige van intensieve, maar ook bijzonder mooie verwerkingsprocessen.
Inmiddels is er veel wetenschappelijk onderzoek gedaan naar de werkzaamheid van EMDR. Hieruit blijkt dat deze behandelmethode niet alleen snel werkt, maar dat het bovendien een blijvend effect heeft. Als het gaat om PTSS na een eenmalige ingrijpende gebeurtenis (enkelvoudig trauma of type 1-trauma) dan zijn mensen vaak al na drie tot vier zittingen in staat om de normale dagelijkse bezigheden weer op te pakken. Jaren later geven mensen aan dat zij nog steeds zonder spanning aan het trauma terug kunnen denken.
Voor de behandeling van type 2-trauma's worden meer sessies uitgetrokken. Bij type 2-trauma's zijn er namelijk meerdere en/of langdurige traumatische ervaringen geweest, zoals herhaaldelijk seksueel misbruik of veelvuldige pesterijen. Hierdoor kampt de persoon niet alleen met de traumatische herinneringen, maar heeft hij vaak ook moeite met het vertrouwen van anderen, is hij de grip op emoties kwijt en heeft hij een laag zelfbeeld, waardoor hij ervan overtuigd is geraakt dat hij niet de moeite waard is, een slecht mens of een mislukkeling is. Dit maakt een persoon erg instabiel. Vaak is er een fase van stabilisatie nodig, voordat er met EMDR kan worden begonnen met het verwerken van de trauma's zelf. In de stabilisatiefase wordt er vaak een combinatie van EMDR, cognitieve gedragstherapie en andere methoden toegepast.

Vraag om hulp

Inmiddels zijn er op Curaçao verschillende EMDR-therapeuten, bij wie u terecht kunt voor psychologische behandeling na een traumatische gebeurtenis. Wanneer flashbacks, nervositeit, schrikreacties, concentratieproblemen, slaapproblemen en vermijdingsgedrag (enkele symptomen van PTSS) langer dan vier weken na een traumatische gebeurtenis onveranderd aanwezig zijn of zelfs erger worden dan is het raadzaam om uw huisarts of een psycholoog te raadplegen. Dit is ook het geval wanneer PTSS-symptomen pas jaren na een trauma en plotseling optreden.

Milangela Plate is gerontoloog/psycholoog. Psychologisch Adviesbureau Take Care B.V.
Email: milangela.plate@takecare.cw

Lodewijk Daniël Gerharts

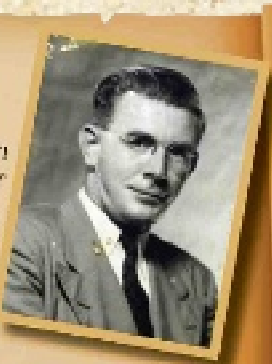

Lodewijk Daniël Gerharts, geboren in Nederland in 1901, kwam in 1926 naar Curaçao en vestigde zich in 1931 op Bonaire. 'Mijnheer LD' was 50 jaar lang een pionier op velerlei gebied, een succesvol ondernemer en een man met visie: hij haalde de KLM naar Bonaire en bouwde het eerste toeristenhotel van het eiland. Hij overleed in oktober 1983. In de jaren daarvoor had hij zijn memoires op papier gezet. Deze werden nooit in boekvorm uitgegeven. Hierbij volgt daaruit een hoofdstuk, samengesteld door Evert Bongers. Publicatie met toestemming van Hugo Gerharts.

Revalidatie

In het voorafgaande: L.D. Gerharts was tijdens het Oranjefeest ter gelegenheid van de geboorte van prinses Irene in augustus 1939 gevallen met z'n fiets en had zijn heup gebroken. Hij werd op Curaçao in het St. Elizabeth Gasthuis geopereerd door Dr. Hugenholtz.

Die goede zusters van het ziekenhuis hebben mij tot 16 maart 1940 vertroeteld. Wat hebben wij daar afgelachen. Op 29 september was ik jarig. Een fles champagne werd meegebracht door een van mijn vrienden. Nu, dat kon ik best hebben, ik lag in het gips. Paters, fraters inclusief de Rector Pater Hulsman, kwamen op bezoek. Pater Hulsman met een grote pijp. Sigaren overal. Het raam stond wel open gelukkig. Maar het zag blauw van de rook op de kamer van die zieke stakker. Om 12 uur ging de deur voorzichtig open. De Moeder-Overste van het ziekenhuis: "Pater Rector." Pater Rector hoorde niets. Nog eens "Pater Rector, het is twaalf uur geweest." Geen antwoord, niemand hoorde wat. Toen voor de derde maal (luider): "Pater Rector!! Pater Rector!!! Het is over twaalven. Meneer Gerharts is ziek. Hij moet gaan slapen." Pater Hulsman draaide zich om: "Hij ziek? Hij is zo gezond als een vis, alleen dat harnas zit hem in de weg." Maar het gezelschap vertrok. Het was een best feest geweest. Na drie maanden ging het gips eraf. Het rechterbeen was vel over been. Een röntgenfoto werd gemaakt. Men zag de bout door de dijbeenkop zitten, keurig alsof het altijd zo geweest was. Hugenholtz was geweldig in zijn sas. Het werd nu drie maanden van pijnlijke oefeningen. Na zes maanden zou ik mogen lopen, dus op 2 maart 1940.

In februari zei ik: "Dokter, 2 maart ga ik lopen, hè?" "Geen denken aan, 2 maart is vrijdag en je weet heel goed dat ik op vrijdag de zware operaties doe. Het wordt volgende week." "Dokter, U heeft gezegd zes maanden en het is op 2 maart zes maanden. Op die dag ga ik lopen, dokter of geen dokter, maar ik ga lopen." Op 29 februari kwam de dokter. Ging naast mij zitten op het bed. Hij deed dat altijd en ging mij dan wat oefeningen laten doen die soms uiterst pijnlijk waren. Hij deed niets. Ik: "Nou, begin nu." Hij pakte mijn arm en zei: "Lopen! Lopen zeg ik je!" Alle zusters stonden buiten te wachten en daar kwam ik. De gehele lange gang heb ik afgelopen en ook terug. Mijn voeten waren zo zwart als het maar kan door het roet van de schepen dat elke morgen moest worden opgeveegd. Ik geloof dat ik tranen in de ogen had. Een paar zusters stonden te huilen. Hugenholtz's ogen glinsterden ook. De operatie was een buitengewoon succes geweest. Na een week of twee mocht ik naar Bonaire terug. Het werd een goedendag zeggen aan die lieve zusters. Het leek wel of het gehele hospitaal stond te kijken toen ik buiten kwam en omhoog keek. Na 7 maanden! Dr. Hugenholtz zei: "Nu ga je met twee stokken lopen daar op Bonaire. Gewoon op straat. Je behoeft niet te oefenen. Alleen lopen. Na een poosje kan je je stokken weggooien."

Bij het weggaan zei ik tegen Hugenholtz: "Op 31 augustus, de verjaardag van Koningin Wilhelmina, ga ik de 'Brandaris' op en plant daarboven de grootste Nederlandse vlag die ik kan vinden." "Dat kan niet", zei de dokter. We hebben gewed om een tientje.

Op 31 augustus ging ik de Brandaris op en plantte daar een grote vlag. Het was oorlog. Nederland was ook in oorlog, sinds 10 mei. In het Caraïbisch gebied voeren allerlei oorlogsschepen, op de duikbotenjacht. Een Engels oorlogsschip kwam voorbij aan de noordzijde van Bonaire. De commandant keek met zijn kijker en zag een vlag op de Brandaris. Gek, daar was tevoren geen vlag! Waarom nu wel? Een telegram naar de Gouverneur te Curaçao: "Wat doet die vlag op de Brandaris?" Gouverneur aan de Gezaghebber Piet van Leeuwen: "Er is een vlag op de Brandaris, wat doet die daar?" Gezaghebber seint terug: "Er is geen vlag op de Brandaris." Gouverneur aan de commandant van het marineschip met dezelfde boodschap. Wat die commandant toen aan de Gouverneur heeft geseind weet ik niet, doch er ging een nogal streng telegram naar de gezaghebber. En die belde mij op: "Zeg weet jij iets van een vlag op de Brandaris?" Ik: "Ja, die heb ik daar geplant." "Waarom om Jezesnaam? Ben je gek geworden?" Ik: "Sjon Piet, het is een Nederlandse vlag. Het was op de verjaardag van de Koningin en ik heb gewed met Dr. Hugenholtz om een tientje en dat heb ik gewonnen." Sjon Piet van Leeuwen: "Oh heb je weer eens iets? Je hebt toch ook allerlei gekke dingen. Wat moet ik aan de Gouverneur nu zeggen?" Ik: "Heel eenvoudig. Zeg maar dat ik dat gedaan heb vanwege de weddenschap met Dr. Hugenholtz en dat ik die gewonnen heb." En daarmee was dit internationale incident afgelopen!

De rekening die ik kreeg van Hugenholtz voor bijna 7 maanden behandeling inclusief de lange operatie was fl. 240.-. Ik naar hem toe en zei: "Maar dokter, die rekening is..." Dr. Hugenholtz: "Luister, je moogt met een tientje per maand afbetalen. Ik heb helemaal geen haast." "Maar dokter, dat..." "Luister nu goed, en praat niet verder. Betaal wanneer je kunt en verdwijn. Veel plezier met het werk op het mooiste eiland. Ik kom je wel eens opzoeken." Van die 240 pop moest Dr. Gaerste fl. 40.- hebben voor de verleende hulp bij de operatie. Ook de Zusters berekenden mij een tarief, dat ook gelijk was aan het laagste van het ziekenhuis, voor mijn tweepersoons kamer. Ook mijn protest haalde hier niets uit: "U bent de vader van de Zusters op Bonaire en de Zusters berekenen aan hun vader niet zo veel." Men wist wel: ik had geen cent. Voor het werk dat de zusters daar in het ziekenhuis deden kreeg ik nu meer respect dan ik al had. Zuster Rudolfa, hoofd van de afdeling, was er 's middags en ook nog in de avonduren en wanneer er een ernstige zieke was, verscheen zij ook in het holst van de nacht.

Wat zij en de andere Zusters en Dr. Hugenholtz voor mij hebben gedaan is onvoorstelbaar en kan nimmer worden vergeten.

'De weg van een kunstenaar'

Lusette Verboom van Gallery Alma Blou stond aan de wieg van de carrière van Yubi Kirindongo. Zij vertegenwoordigt hem inmiddels ruim twintig jaar. Maar hij op zijn beurt kon dankzij het stimuleren van lokale kunst door Alma Blou zijn artistieke pad voortzetten. "Ik ben hem dankbaar en heb met plezier de loopbaan van deze bijzondere man gevolgd." Verboom was dan uiteraard ook één van de gasten tijdens de opening van Kirindongo's overzichtstentoonstelling Rebel in art and soul in het Scheveningse museum Beelden aan zee.

Tekst en foto's: **Mineke de Vries**

'Ik weet nog goed dat ik voor het eerst bij hem thuis kwam. Alles stond vol met beelden, overal lag materiaal, maar nergens stond een stoel. Ik vond een tafel om op te gaan zitten, nog altijd mijn vaste plaats als ik er kom." Het gaf wel aan dat Yubi Kirindongo niet anders kon dan leven met en in de kunst.
"Yubi is een man met een enorme artisticiteit, met groot gevoel voor beeldvorming. Hij kan een lepel in tien verschillende richtingen draaien en er telkens iets nieuws in zien. Hij speelt met objecten en wat je hem ook geeft, het verandert in iets anders."
Zijn gedachtegang is amper te volgen, aldus Verboom. Zo impulsief hij is als mens, zo impulsief is hij beeldend. En, zo onvoorspelbaar als mens, zo onvoorspelbaar is zijn kunst.
Verboom zegt lachend: "Ik tast altijd even af in wat voor 'mood' hij is, want er is altijd een soort 'ontplofingsgevaar', wat tegelijkertijd het mooie en pure van hem is; hij heeft een groot rechtvaardigheidsgevoel en als iemand, hemzelf of de wereld onrecht wordt aangedaan, windt hij zich vreselijk op."
Wat in zijn hoofd zit, moet precies volgens die gedachten worden uitgevoerd: "Toen hij bij zijn huis een palapa maakte van limonadekratjes en er niet genoeg voorhanden waren, maakte hij het af met prachtig gekleurd plexiglas. Maar, toen hij weer aan kratten kon komen, brak hij het plexiglas af en bouwde het opnieuw zoals hij het oorspronkelijk bedoelde."
Lusette Verboom leerde Yubi kennen toen zij begon met haar souvenirshop bij de Matheywerf in Otrobanda waar zij lokale kunstnijverheid verkocht. "Ik had op de andere eilanden gezien hoe daar lokale kunstnijverheid werd verkocht en realiseerde me dat we dat op Curaçao niet hadden, ik vond dat echt een gemis." Van lieverlee werd de souvenirwinkel een galerie, Kas di Alma Blou. "Er werd echter - ik praat over zeventien jaar geleden - minnetjes over lokale kunst gesproken, of lokaal iets minderwaardigs was." Dat gaf kunstenaars ook geen stimulans door te gaan. Verboom wilde dat veranderen en stelde zich ten doel de lokale kunst op een hoger niveau te brengen, wat ook lukte.
"Yubi ging al die jaren met mij mee, heeft nooit ergens anders geëxposeerd. Ik ben hem er heel dankbaar voor." Voor Yubi geldt dat hij mede door Alma Blou mogelijkheden kreeg om zich te ontwikkelen tot een kunstenaar die kan leven van zijn kunst, wat maar weinig kunstenaars hem nadoen.

Habaai

Inmiddels is de galerie uitgegroeid en nu gevestigd in landhuis Habaai, wat Lusette Verboom - van origine logopediste - en haar man in 2005 aankochten. "We werken samen met de andere galeries op het eiland, de Mon Art Gallery in het Rif Fort en Landhuis Bloemhof en vormen samen een stichting, maar blijven natuurlijk concurrenten van elkaar." Gallery Alma Blou heeft veel werk op voorraad. "Er is meer dan we kunnen tonen, maar we kunnen dan ook het hele jaar door verkopen."
Het was nog een hele klus het landhuis op te knappen, omdat het erg was vervallen, maar het wordt stukje bij beetje aangepakt. "Ik ben blij dat we dit hebben en inmiddels kunnen leven van de kunst. Het kost veel energie, maar geeft ook veel voldoening." En Verboom zit niet stil, want momenteel wordt een eigen lijn ontwikkeld in kinderspeelgoed en cadeau-artikelen - eYu design Curaçao - gemaakt van gerecycled bouwhout.
Lusette Verboom maakte Yubi Kirindongo vanaf het begin mee. "In de begintijd waren het de bekende bumpers waarmee hij werkte. Maar voor zijn eerste expositie in Kas di Alma Blou stapte hij over op reliëfs en ijzermaskers. Hij wilde niet meer als de 'bumperman' worden gezien. Bovendien wilde hij af van het glimmende en terug naar de aarde, naar organischer vormen." Kirindongo sloeg een nieuwe weg in en ging experimenteren met ijzer, cement, hout en autobanden. Hij verkende materialen en de mogelijkheden wat hij ermee kon creëren.
Verboom is vooral geraakt door de manier waarop hij met zulke ruwe harde onbuigzame materialen zoals ijzerstrips zulke zachte beelden kon maken. "Dat stugge materiaal waaraan hij zich tot bloedens toe openhaalde werd in zijn handen tot beelden met vloeiende bewegingen, een prachtig paard, een vrouw in verwachting. Uit grove autobanden ontstond een sierlijke gracieuze bruid. Elk materiaal was een uitdaging, maar elk materiaal weet hij uiteindelijk te beheersen, te bedwingen."
Niet alleen de materialen, ook de constructies werden steeds ingewikkelder ten opzichte van eerder werk. Verboom: "Het is prachtig zo'n groot kunstenaar te volgen op zijn weg. Hij ontwikkelt zich continu, het is een scheppend proces waaraan geen einde komt."

'Zonder muziek gaat

Farley Fairbairn

Geboren in Fuik, opgegroeid in Montaña Abou, maar een stem rechtstreeks uit Jamaica. Farley Fairbairn wordt al jaren beschreven als 'the best reggae voice of the island' en dit is niet zo gek. De muzikant speelt niet alleen reggae of is een grote reggaefan: Farley Fairbairn ís reggae.

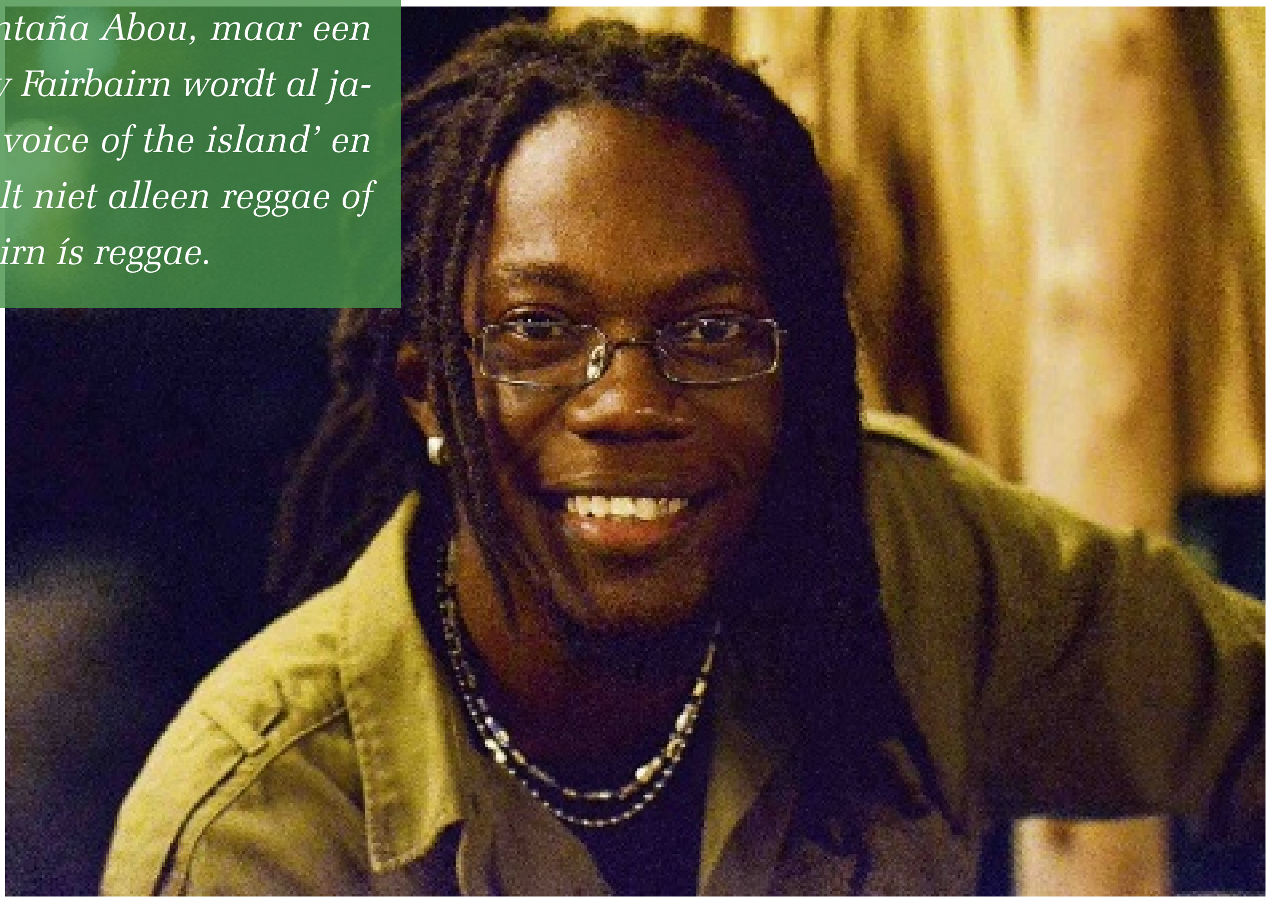

Tekst: **Elisa Koek** Foto's: **Ken Wong**

Met een bril op, zijn dreads netjes in een staart en een rustige stem maakt Fairbairn een vriendelijke, lieve indruk. Toch was dat niet altijd zo. Fairbairn groeide op in Montaña Abou waar het leven niet altijd volgens de regels ging. Hij leerde hoe hij om moest gaan met verkeerde mensen. "Ik ben opgegroeid in het getto van Curaçao en ik kan nog steeds die 'attitude' aannemen. Ik was vroeger erg rebels. Mijn moeder had drie zoons en ik was de wildste, maar mijn moeder praatte veel met me. Ze heeft me geholpen en gezorgd dat ik op zoek ging naar een baan. Ze heeft altijd vertrouwen gehad in me." Inmiddels is Fairbairn moeilijk meer op de kast te jagen, zelfs niet door mensen die hem niet goed behandelen. "Er zijn altijd mensen met een vooroordeel, helemaal als je een donkere huidskleur hebt en dreads. Ze denken bijvoorbeeld dat ik aan de drugs zit of crimineel ben. Sommigen zijn nieuwsgierig naar me, maar anderen hebben hun oordeel al klaar. Onwetende mensen dingen uitleggen is nutteloos, dus ik sta daar nu boven en wind me er niet over op. To be a Rasta, is to live a certain struggle."

Passie voor voetbal

Fairbairn groeide op in een muzikale familie, maar reggae was zeker niet de muziek die uit de speakers kwam in zijn ouderlijk huis. Zijn ouders luisterden naar echte Curaçaose muziek en hielden niet van reggae. "Mijn vader was een bekende danser op Curaçao en werd Master Cyclon genoemd. Ook mijn moeder danste veel dus er was altijd muziek in huis, maar voornamelijk Ritmo Kombina. Toen ik jong was, hoorde je op de radio al wel veel reggae en dancehall, die muziek sprak me meer aan. Toen mijn stiefbroer terugkwam uit Nederland, nam hij een cd mee met rootsreggae en toen is het balletje pas echt gaan rollen."

Ondanks dat zijn ouders niet van reggae hielden, steunden ze hun zoon altijd volop. "Ze weten dat ik alles wat ik doe, goed probeer te doen. Voor muziek was voetbal mijn passie en ik zat twee keer in de eilandselectie. Om verder te groeien had ik naar Nederland moeten gaan en dat wilde ik niet. Ik merkte dat ik geen vooruitgang meer zag in mezelf op Curaçao, dus toen heb ik de keuze gemaakt te stoppen met voetballen. De muziek kwam daarna al snel op mijn pad en mijn ouders hadden het volste vertrouwen in mij. Mijn moeder woont nog steeds naast me en is heel belangrijk voor me."

Van rap naar reggae

Fairbairns muzikale carrière begon niet meteen bij het zingen. Hij speelde in een brassband en rond zijn dertiende jaar trad hij na schooltijd op als rapper. "Nos Tres heette onze rapgroep. We maakten voornamelijk dancehall en rap en

het leven niet'
ís reggae

waren behoorlijk succesvol. Op de plek waar nu het Pleincafé zit, zat toen Tropical Mall en we stonden daar bijna dagelijks voor een groot publiek. Vrienden, familie en klasgenootjes kwamen vaak naar ons kijken, de muziek sloeg vanaf het begin meteen aan. Ik vond het leuk, maar mijn stiefbroer zei dat ik moest gaan zingen en dat ben ik gaan doen."

"Op mijn veertiende begon ik met meezingen bij mijn broer in de band. We oefenden veel na school of in de avonduren en kregen betaalde optredens hier en daar. Na een aantal jaar ging deze band uit elkaar en begon ik met invallen bij de Rising Sun, dit was toen één van de beste bands van het eiland. Toen deze band uit elkaar ging, werd The Lions gevormd. Dit was het begin van een immens succes." The Lions verving de Rising Sun elke zondagavond bij Hook's Hut. Kort daarna klopte Ay Caramba aan, omdat zij de reggaeband elke dinsdag wilde hebben. Hier stond het tot vier jaar geleden elke dinsdagavond bomvol met feestgangers en trouwe fans van The Lions. "Het was een hele leuke tijd, maar soms wel een gekkenhuis. Op lokaal niveau waren we ontzettend succesvol en hadden we massa's fans die echt voor ons ergens naartoe kwamen."

Grote plannen

Fairbairn is inmiddels weg bij The Lions en treedt nu op met drie verschillende formaties: de akoestische band Farley in Inity, de Farley & Inity band en Vibenation, een nieuwe reggaeband samen met muzikant Junior Tecla. Met alle formaties treedt Fairbairn regelmatig op. "Het was tijd om iets nieuws te gaan doen en dit is er eigenlijk uitgerold. Farley & Inity band is een energiek optreden waarbij er gedanst wordt en iedereen meezingt met de muziek. Farley in Inity is wat relaxter, maar laat beter zien wat we kunnen op muzikaal niveau. Als je met een band speelt, kan je je nog verbergen achter andere geluiden of muzikanten. Als je akoestisch speelt, moet je echt laten zien wat je kunt. Dat is het idee erachter." De nieuwe band met Tecla is sinds begin dit jaar elke zaterdagavond te horen en belooft iets groots te worden. "We werken met goede, bekende muzikanten en hebben grote plannen, maar die verklap ik nog even niet. De echt reggaefans komen er vast snel achter."

Eigen liedjes

Deze maand brengt Fairbairn zijn eerste solo cover album uit en vlak na carnaval volgt zijn solo original album. Dit album is een nieuw concept voor Curaçao. "Ik heb een nieuwe versie van reggae bedacht en de muziek gecombineerd met Caribische ritmes zoals Ritmo Kombina. Het album is door mij geschreven, gecomponeerd en gezongen." De muzikant schrijft zijn liedjes bijna altijd uit eigen ervaring. "Achter elk liedje zit een verhaal. Er gebeurt iets wat in mijn hoofd blijft zitten of ik hoor een verhaal van iemand dat me bijblijft. Daar ga ik dan over schrijven. Ik gebruik schrijven niet echt als een uitlaatklep; muziek zelf is hetgene waar ik mezelf in kwijt kan. Het moment dat een nummer klaar is en mensen het leuk vinden, is het moment waarop ik voldoening voel. Soms denkt het publiek zelfs dat ik een cover zing terwijl het lied door mijzelf is geschreven. Het geeft een heel goed gevoel om dan te kunnen zeggen dat het mijn eigen nummer is."

Rastafari

De muziek die bij Fairbairn thuis door speakers knalt, is zonder twijfel reggae. Van 's morgens vroeg tot 's avonds laat is het huis van Fairbairn gevuld met muziek. "Muziek is alles, zonder muziek gaat het leven simpelweg niet. Ik moet het voelen en kan mijn gevoelens uiten in muziek." Fairbairns grootste muzikale held is natuurlijk Bob Marley, maar de tweede plek is een gedeelde plek. "Hier staan Stephen Marley en Sizzla Kalonji. Ik houd echt van Original Roots Rock Reggae. Tegenwoordig is de reggae heel uitgebreid en hoor je veel combinaties van reggae met moderne muziek zoals hiphop en R 'n B. Reggae blend wordt dit genoemd. Ik doe dit zelf ook weleens tijdens optredens, maar rootsreggae blijft wel mijn favoriet."

Niet alleen reggaemuziek is alles voor Fairbairn. De muzikant is, net als Bob Marley vroeger, een Rastafari. Deze manier van leven houdt onder meer in dat je geen rood vlees eet, geen alcohol drinkt of sigaretten rookt. De hele strikte Rasta's gebruiken ook geen elektriciteit, maar Fairbairn doet dit wel. Hij vindt zichzelf dan ook 95 procent Rastafari. Curaçao kent twee kleine gemeenschappen van Rastafari's: één in Brakkeput en één in Tera Kórà. Deze groepen Rasta's verbouwen hun eigen eten en leven redelijk afgezonderd van de bevolking. Fairbairn hoort niet echt bij één van deze groepen, maar kent iedereen wel goed. "We hebben niet dagelijks contact, maar ik weet dat ze er altijd voor me zijn. Rastafari is een cultuur en we komen niet samen in een kerk. A man is its own church. Je hebt alleen jezelf nodig en dat weten we allemaal. Ik weet dat ik Rastafari ben door hoe ik leef, hoe ik praat, hoe ik redeneer, hoe ik ben. Ik heb daar geen speciale plek voor nodig."

Verder dan Nederland

Fairbairn is gek genoeg nooit in het land van de reggae geweest. "Jamaica is niet heel speciaal voor mij. Ik heb veel Jamaicaanse vrienden, maar de behoefte om erheen te gaan is er niet zo. Als ik zou gaan, wil ook niet als toerist gaan, maar het echte Jamaica zien en dat is niet zo gemakkelijk." Toch hoopt de muzikant wel ooit in de hele Caribbean bekend te worden. "Ik hoor vaak dat ik naar Nederland moet om door te breken. Er zijn daar misschien meer kansen voor me, maar ik wil verder dan Nederland en dat het liefst vanaf hier bereiken. Ik zou heel Europa willen veroveren, maar ook Amerika en helemaal de Caribbean." Fairbairns grote droom is ooit Curaçao te vertegenwoordigen over de hele wereld. "Ik zou bekend willen staan als dé artiest van Curaçao. De artiest die vanaf Curaçao de wereld verovert, want Curaçao is mijn thuis. Ik houd van dit eiland en het is speciaal voor me. Net zoals je de Bahamas met Rihanna associeert, zou ik willen dat je Curaçao met Farley associeert."

"Ik heb een nieuwe versie van reggae bedacht en de muziek gecombineerd met Caribische ritmes zoals Ritmo Kombina"

Grafschrift: Hier rust een vogel,

Juan Gelman: een dichter

"Hier rust een vogel, een bloem, een viool", Zo wilde Juan Gelman zijn grafschift hebben. Misschien de wijze waarop hij herinnerd wilde worden. Sprekend over de dood gebruikte hij het gezegde: "vertrekken en viool spelen in een andere buurt."

Tekst: **Cristina Cámara**

Voor iemand met een jarenlange ervaring met de dood, is dat luchtig uitgedrukt. Zijn zoon Marcelo, zijn dochter Nora en zijn schoondochter Maria Claudia werden door de militairen gekidnapt in 1976 tijdens de 'Vuile Oorlog' in zijn geboorteland Argentinië. Alleen Nora overleefde.

Gelman stierf op 14 januari van dit jaar op 83-jarige leeftijd in Mexico Stad. De Argentijnse president Cristina Fernandez riep een periode van drie dagen rouw uit. Welke relevantie heeft het leven van deze man voor de mensen die buiten de wereld van de Spaanse literatuur leven? Juan Gelman was niet alleen een vermaarde dichter, maar ook een mensenrechtenactivist en een zeer gerespecteerde journalist. Als slachtoffer van het totalitarisme overleefde de mens Gelman de brute repressie van de dictators, die met hulp van de Operatie Condor ten uitvoer werd gebracht. In dat opzicht verschilde hij niet van andere burgers die leden onder de verdwijning van 30.000 mensen die werden ontvoerd, gemarteld, seksueel misbruikt of verhandeld. Wat hem uitzonderlijk maakt is dat het zijn creatieve geest niet doodde, noch zijn verlangen te blijven geloven dat er hoop is voor de mensheid en te blijven dromen van een nieuwe wereld. Zijn hele leven vocht hij tegen leukemie, terwijl zijn woorden bleven stromen.
Juan Gelman werd in 1930 in een buitenwijk van Buenos Aires geboren in een familie van Joods-Oekraïnse immigranten, die, gedesillusioneerd door het Stalin-regiem, hun land waren ontvlucht. Als kind verdeelde hij zijn aandacht over poëzie en voetbal. Op 15-jarige leeftijd begon hij zijn socialistische ideeën te ontwikkelen, terwijl hij auteurs las die in hun werk op de gevolgen van sociale ongelijkheid wezen, waaronder Dostojevsky,Tolstoi and Victor Hugo.
Toen generaal Ongania in 1966 aan de macht kwam, sloot hij zich aan bij de Montoneros, een stedelijke verzetsgroep, oorspronkelijk opgericht door idealistische katholieke jongeren, studenten, intellectuelen, Guevara-volgelingen en jonge leden van de Justicialist Beweging die door Peron vanuit zijn ballingsoord in Spanje werd geleid. Later radicaliseerde de groep zich, gebruikmakend van guerrilla-achtige praktijken. Alhoewel Gelman zich ervan distantieerde, ontving hij voortdurend bedreigingen van de AAA vanwege zijn ideologische sympathieën en werd gedwongen in ballingschap te gaan. Na een periode van 'pseudo-democratie' waarin Peron en zijn vrouw aan de macht waren, kreeg Argentinië met een nieuwe coup te maken.

Doodvonnis

Ditmaal liet Videla het doodvonnis over hem uitspreken. Hij reisde door Europa, woonde in de Verenigde Staten en enkele Latijns-Amerikaanse landen tot hij besloot Mexico als zijn thuisland te kiezen. In 1995 keerde hij terug naar Argentinië om het stoffelijk overschot van zijn zoon Marcelo in ontvangst te nemen. Hij is nooit achter de laatste bestemming van zijn schoondochter gekomen. 22 Jaar heeft hij gezocht naar zijn kleindochter Macarena. Niets is ooit meer vernomen van Claudia, Macarena's moeder.
Toen hij nog niet wist of het een jongen of een meisje was, schreef hij een open brief aan zijn kleinkind: "Tegenstrijdige gedachten blijven me overvallen. Aan de ene kant vind ik het een weerzinwekkend idee dat je 'Pappie' zegt tegen de een of andere militair of politiegangster die je heeft gestolen, of een van hun vriendjes die je vader heeft gedood. Aan de andere kant heb ik altijd voor je gewenst dat je goed zou worden opgevoed en onderwezen en liefgehad, in welke handen je ook zou zijn." In 2000 zou hij haar eindelijk ontmoeten. Ze wijzigde haar naam in Marcela Gelman.

De dichter

Wat is een dichter? Een katalysator voor gevoelens, behoeften en diepgewortelde ideeën over de samenleving... menselijke stem, lied, levende woorden... Juan Gelman was de stem van het volk. Al op jeugdige leeftijd nam hij hun pijn en ellende in zich op, belichaamde die en wierp ze uit als een vulkaan in de vorm van gedichten zoals het 'Gebed voor de werkloze'.
In zijn gedicht 'Feiten' schrijft hij dat een 'hendekasyllabe (een 11-lettergrepig vers) nog nooit een dictator of bureaucraat heeft onttroond'.
Gelman wilde niet als politiek schrijver bekend worden, doch als dichter, 'omdat', zoals hij eens tijdens een forum in Ecuador verkaarde: 'het enige thema van poëzie de poëzie is' ... 'Maar wat betekent poëzie dan voor jou?', insisteerde de docent die hem interviewde. Gelmans weinig charmante antwoord luidde: 'Poëzie is als een dame die mijn huis binnenkomt wanneer ze dat wil en gaat wanneer ze dat wil en die wanneer ze er is, ik moet gehoorzamen...'
Juan Gelman schreef meer dan 30 boeken en won 25 prestigieuze prijzen, waaronder de Nationale Poëzie Prijs, Argentinië (1994-1997), de Juan Rulfo Prijs voor Latijns-Amerika en het Caribisch gebied, Mexico (2000), de Nationale Prijs voor de Kunsten, Spanje (2004), de Pablo Neruda Prijs, Chili (2005), de Queen Sofía van de Kunsten, Spanje (2005), de Civil Poetry Prize Vercelli (2006) en de belangrijke Cervantes Literatuurprijs, Spanje (2007). Het eerste niet-Spaanse land dat hem prees was Italië met de Mondello Prijs voor Literatuur (1980). De laatste prijs was de Honorary Award of Two Hemispheres Poet, Ecuador (2013). Ook ontving hij verschillende eredoctoraten en erkenning voor zijn niet-aflatende inzet voor mensenrechten.

De journalist

'Journalistieke waarheid toont wat voor het publiek verborgen is, de geheimen van de macht. De waarheid van de poëzie onthult andere geheimen: omtrent het woord en de existentie'.

Tijdens zijn 50-jarige loopbaan als journalist schreef Gelman voor prestigieuze tijdschriften en kranten, zoals Confirmado, Primera Plana, Crisis, La Opinión, Noticias, Prensa Latina, Página/12, Milenio. Welke is de gemeenschappelijke noemer van al deze media? De twee voornaamste factoren zijn een hooggekwalificeerde staf, schrijvers en intellectuelen, en een serieuze betrokkenheid bij thema's die

een bloem, een viool

overleden

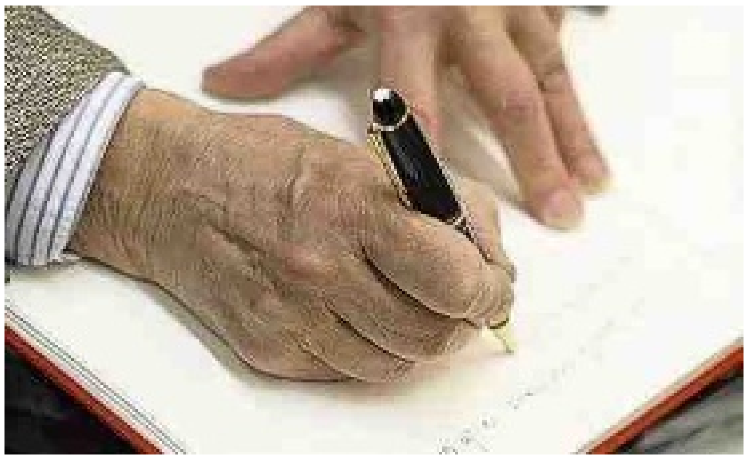

het hart van de menselijke conditie betreffen, zoals vrijheid, mensenrechten, kunsten, geschiedenis, onderwijs en uitbuiting.

Hij was van mening dat journalistiek en poëzie van elkaar verschilden, maar elkaar ook aanvulden. 'Ofschoon ik niet denk dat de journalistiek mij als dichter heeft geholpen, ben ik erdoor in contact gekomen met verschillende werkelijkheden. Verschillende talen, nauw verweven met de bijzondere mysteries van het leven'.

Verzamelde artikelen werden tussen 1997 en 2010 gepubliceerd. Het zijn lessen in journalistiek: Urgent Writings I and II, Miradas, Afghanistan/Iran: The Bogged Down Empire, Press Prose and New Press Prose.

Iedere keer dat hij een prijs ontving, hield hij een toespraak die meer was dan alleen een 'dank u wel'. Ervan uitgaande dat zijn woorden nooit een verspilling waren, is hier een korte samenvatting van zijn geschreven en gesproken woorden: "Ik stierf vele malen en meer dan dat, bij het nieuws over een vriend die was verdwenen of vermoord, werd het verlies van de geliefde ondragelijker."

'Verdwijning'

Gelman definieerde het woord 'verdwijning' als: 'slechts één woord dat echter een viertal begrippen omvat: het kidnappen van kinderen en onschuldige burgers, marteling, moord en de eliminatie van hun stoffelijke resten in het vuur, in de zee of in onbekende grond'. 'Er zijn er die de spot drijven met de poging tot herinnering. Ze zeggen dat het verleden niet moet worden opgerakeld, dat we geen ogen aan de achterzijde van ons hoofd moeten hebben. Je moet vooruit kijken en geen oude wonden openen. Ze zien het helemaal verkeerd. De wonden zijn nog niet genezen. Ze doen de pilaren van de samenleving schudden als een rusteloze kanker. Alleen waarheid en gerechtigheid kunnen deze wonden behandelen. Dan zal er ruimte voor vergeten zijn'.

Adios Juan,

Je zult nu gelukkig zijn. Eindelijk heb je jouw zoon Marcelo ontmoet en Claudia, collega's, schrijvers en vrienden. Zij die de wereld van woorden bevaren zullen je herinneren. Jouw werken zullen door andere generaties worden ontdekt omdat, zoals je zei, Poëzie nooit eindigt. Poezie is in ons. Het is de menselijke werkelijkheid. Een vogel woonde in jou, een bloem reisde rond in jouw bloed, je hart was een viool. Je had lief en je werd geliefd. Nu is het tijd om te rusten.

Ars Poëtica.

Comentario II (santa teresa)

con el amor que me desborda y cae /
todo a mi alrededor engordan los
animalitos que da de comer
tu ausencia / ¿o tu presencia es
la que me aniña como pies que pisan
tristezas a la orilla de lo que va a cantar /
como victoria grande donde
mis almas son claridades de vos?

Kanttekening II (heilige theresia)

met de liefde die me te buiten gaat en neerstroomt /
overal in het rond vreten zich de
beestjes vol die voer vinden in
jouw afwezigheid / of is het je aanwezigheid
die mij zo klein maakt als voeten die treurnis
vertrappen op de oever van wat gaat zingen /
als grote zegepraal waarin
mijn zielen klaarten zijn van jou?

Juan Gelman

Uit de bundel Plaatsen en Kanttekeningen (Citas y Comentarios, 1982) Leuven, in de Nederlandse vertaling van Guy Posson en Stefaan van den Bremt.

Letra

Zadie Smith

Zadie Smith, deze inmiddels befaamde Engels-Jamaicaanse auteur van enkele omvangrijke en grootse romans, publiceerde enkele maanden geleden een novelle: The Embassy of Cambodia. Niet langer dan 69 pagina's. Dus voor mensen die over weinig leestijd beschikken een ideale gelegenheid met Zadie Smith kennis te maken. Het gaat over 'wij', de bewoners van een nette Londense buitenwijk en een immigrante uit Ivoorkust die bij 'één van ons' in dienst is. Fatou staat stevig zelfbewust in haar schoenen. Ze weet wat ze doet en niet doet. Stiekem maakt ze maandagochtenden gebruik van een gastenpasje om naar het zwembad te gaan. Onderweg daarheen passeert ze de mysterieuze ambassade van Cambodja en denkt ze na over buitenlandse vrouwen die in Engeland misbruikt worden, over de vroegere hegemonie van Engeland in de wereld. Maar andere volken zijn geen haar beter. Dus blijft er eigenlijk geen plek over om een 'eigen leven te leven'. Haar vriend is een Nigeriaanse student die haar wel wil trouwen. Maar lieve hemel, ondanks al zijn talenten ziet ze hem eerder als zoon dan als man. Toch is hij degene die haar helpt als ze aan het einde van dit wondervreemde verhaal in moeilijkheden raakt. Zadie Smith is een meesterchroniqueur van onze post-koloniale wereld. Of leven we nog altijd in een koloniale wereld?

Zadie Smith

Maria Popova vroeg Zadie Smith om advies aan jonge mensen die ervan dromen schrijver te worden:

1. Lees als kind zoveel mogelijk boeken. Besteed meer tijd aan lezen dan aan andere dingen.

2. Probeer als volwassene je eigen werk te lezen zoals een vreemde dat zou doen, of nog beter als een vijand.

3. Romantiseer je 'roeping' niet. Je kunt goed schrijven, of je kunt het niet. Er bestaat niet zoiets als een schrijvers' stijl. Het enige wat er toe doet is wat je op de pagina achterlaat.

4. Mijd je zwakheden. Maar maak jezelf niet wijs dat dingen waarin je niet goed bent, er niet toe doen. Maskeer je twijfels niet met minachting.

5. Zorg dat er redelijk wat tijd zit tussen schrijven en redigeren.

6. Mijd clubjes, gangs en groepen. De aanwezigheid van een mensenmassa zal niets bijdragen aan je schrijverschap.

7. Werk op een computer die niet met internet is verbonden.

8. Bescherm de tijd en de ruimte waarin je schrijft. Zorg dat iedereen op afstand daarvan blijft, ook de mensen die heel belangrijk voor je zijn.

9. Verwar eerbetoon niet met prestatie.

10. Spreek de waarheid, maakt niet uit door welke sluier - maar spreek. Ontsla jezelf van het levenslange verdriet dat ontstaat door niet tevreden te zijn.

zaterdag 22 februari 2014 REIZEN 13

Chicago: veelkleurig, vrolijk en veilig

Een van de fraaiste en meest veilige steden van de Verenigde Staten is Chicago (Illinois). De stad, mooi gelegen aan Lake Michigan, biedt een keur aan mogelijkheden om te voet te verkennen. Door heel down town is kunst te bezichtigen, maar het hoogtepunt is wel het Millennium Park en het Grant Park. Daarna kan je heerlijk uitwaaien op de Navy Pier. Onze medewerker Marius Bremmer verkende er het terrein.

Tekst: **Marius Bremmer**

De stadsontwikkelaars van Chicago deden een gouden greep, we profiteren daar tegenwoordig nog steeds van! Ze bestemden de grond tussen de belangrijke Michigan Avenue en het Michiganmeer al in 1844 officieel als park, het Lake Park genoemd. Daar mocht niets gebouwd worden.

Na de Grote Brand van 1871 werd het parkgebied zelfs nog groter: het puin van de verbrande stad moest toch ergens heen. In 1901 werd het Lake Park omgedoopt tot Grant Park naar de beroemde generaal uit de Burgeroorlog en latere president Ulysses S. Grant. Niet onlogisch, want Grant kwam uit de staat Illinois.

Toch kwamen er later nog enkele publieke bouwwerken te staan, zoals een honkbalstadion voor een voorloper van de Chicago Cubs. Een grote tegenstander van elke bebouwing was de invloedrijke zakenman Aaron Montgomery Ward. De bouw van het Art Institute of Chicago in 1892 was de enige concessie die hij deed. Andere plannen zoals een cultureel centrum met een bibliotheek en musea in het park hield hij met succes tegen. In 1911 bekrachtigde het Hooggerechtshof van de staat Illinois dat officieel geen bebouwing meer in het gebied mocht komen.

Shedd Aquarium

Op nieuwe landaanwinning kwam later toch nog meer nieuwbouw, zoals het Adler Planetarium, het Field Museum of Natural History en het Shedd Aquarium. Dit aquarium is de drukst bezochte attractie in Chicago. Hier zijn maar liefst meer dan 25.000 vissen te bewonderen, maar ook een paar grote Belugawalvissen. Daarnaast zijn er zeeotters, zeeleeuwen, dolfijnen en leguanen te zien. Een deel van het aquarium is slechts door grote ramen van het Michiganmeer gescheiden: je kunt daardoorheen mooi het meer inkijken.

In het Field Museum of Natural History zijn natuurhistorische exposities te zien over diamanten en andere edelstenen, insecten, het oude Egypte, de geschiedenis van de aarde en de geschiedenis van Noord- en Zuid-Amerikaanse volkeren. Ook staat er het meest complete skelet van een Tyrannosaurus Rex ooit gevonden. In het Field Museum kan je vele uren doorbrengen.

Wereldberoemd is de Cloud Gate van kunstenaar Anish Kapoor, een tien meter hoog iconisch reflecterend kunstwerk dat ook wel The Bean genoemd wordt.

Kunstwerken

Verder is er in het Grant Park een groot aantal kunstwerken, tuinen en monumenten te bewonderen, waaronder het Abraham Lincoln Monument, het Columbus Monument en de Agora en Lurie Garden, deels ontworpen door de Nederlander Piet Oudolf uit Hummelo. Ook is er de Buckingham Fountain, voor sommigen wellicht bekend uit de comedyserie 'Married with Children'. Aan de westkant van het park bevindt zich het Art Institute of Chicago, een kunstmuseum met een grote collectie impressionistische en Amerikaanse kunst.

In het park zijn vaak grote en kleine evenementen. Je kunt daarbij denken aan het bezoek van paus Johannes Paulus II in 1979 en kampioenschapsvieringen van de Chicago Bulls. Ook zijn er veel culturele festivals. Sinds 2005 is het de vaste locatie van het voorheen rondreizend Festival Lollapalooza. Elk jaar start en eindigt de Chicago Marathon hier. Op 4 november 2008 hield Barack Obama er zijn eerste overwinningstoespraak.

Millennium Park

Een voormalig spoorwegterrein in de noordwesthoek van het park werd rond de eeuwwisseling omgevormd tot Millennium Park. Hier heb je een prachtig uitzicht op de omringende gebouwen, terwijl je van het zonnetje geniet of wat wandelt langs aantrekkelijke locaties.

The Bean

Wereldberoemd is de Cloud Gate van kunstenaar Anish Kapoor, een tien meter hoog iconisch spiegelend kunstwerk, ook wel The Bean genoemd. Geweldig om hier foto's te nemen van jezelf met de skyline van Chicago op de achtergrond. Daarnaast is er het grote Jay Pritzker Pavilion, waar onder meer klassieke concerten worden gegeven. Vanaf de grasvlakte bij het paviljoen heb je mooi uitzicht op de gebouwen rond het park.

De Crown Fountain is een grote fontein die bestaat uit twee torens met een granieten reflecterende vijver er tussenin. Op de torens worden door middel van LED-lichten de gezichten geprojecteerd van inwoners van Chicago. Op bepaalde momenten komt er een straal water uit hun mond, iets dat bij kinderen altijd weer voor hilariteit zorgt, zeker omdat ze op warme dagen in het water kunnen spelen. Het park heeft tientallen miljoenen dollars gekost en is vooral bekostigd door sponsoring van inwoners van lokale bedrijven en in 2004 geopend.

Op de twee torens van de Crown Fountain worden door middel van LED-lichten de gezichten geprojecteerd van inwoners van Chicago.

Navy Pier

Vanaf het Grant Park wandel je in een wip naar de Navy Pier, een pier die maar liefst een kilometer in het Michiganmeer steekt. Na de opening in 1916 was het de grootste pier ter wereld, bedoeld zowel voor goederenoverslag als voor vermaak. Hij staat nu vol restaurants en vermaak. Er is een 46 meter hoog reuzenrad, een IMAX-bioscoop, een doolhof, een biertuin en kleinere losse, luidruchtige en geldtrekkende attracties. Het is heerlijk om er te lopen.

Verder is op de pier het Chicago Children's Museum, kinderen kunnen hier creatief aan de bak. Vanaf Navy Pier kan je ook lekker varen, of een dinner cruise maken. Er is daar eigenlijk altijd wel wat te doen: vuurwerkshows, bloemenfestivals, zeilshows en gezellig aan het bier tijdens de Oktoberfeesten.

Puzzels.

PRIJSPUZZEL

Horizontaal:
2. Waterrijk land; 6. groot aantal; 12. zuilengang; 15. lekkernij; 17. muziekstuk; 18. uitroep van schrik; 20. tussen (Latijn); 21. vochtig; 22. plant; 25. eikenschors; 26. tweewielige disselwagen; 27. bedrog; 30. plaats op Sumatra; 31. de voortijlende wolken; 34. Bijbelse figuur; 37. raaskallen; 39. gemalin van Aegir; 40. brievenpost over zee; 44. een zekere; 45. knak; 47. een en ander; 48. uitgelezen gezelschap; 50. effen; 52. edelgas; 53. van geld voorzien; 54. snoepgoed.

Verticaal:
1. Plaats in Frankrijk; 2. platzak; 3. gelofte; 4. lid van verdienste; 5. persoonlijk vnw.; 7. aankomend; 8. avondpartij; 9. Japanse munt; 10. schriftelijk stuk; 11. bedehuis; 13. Indische dakbedekking; 14. besmettelijke ziekte; 16. legervoertuig; 18. voorzetsel; 19. geliefde van Zeus; 23. laatste avondmaal; 24. dwaas; 26. haarverzorgingsmiddel; 28. kwaadaardige vrouw; 29. sloep; 30. huishouding; 32. kind; 33. plotseling; 35. kerkelijke straf; 36. tijdverdrijf; 38. loot; 40. krachteloos; 41. errore excepto; 42. onder andere; 43. mijt; 46. bunzing; 49. haarkrul; 51. lidwoord; 52. deel van een Franse ontkenning.

1	■	2	3	4	5		■	6	7	8	9	10	■	11
12	13					■	14	■	15				16	
17					■	18		19	■	20				
21			■	22	23				24		■	25		
■		■	26			■		■	27		28	■		■
29	■	30					■	31				32	■	33
34	35			■		■	36	■		■	37		38	
39			■	40		41		42		43	■	44		
45			46		■	47			■	48	49			
	■	50			51	■		■	52				■	
53							■	54						

Uit de inzendingen van de Amigoe-puzzel van vorige week is als winnaar van de weekprijs van 25 gulden getrokken:

Edith Henriquez-Arends
Schotlandstraat 214
Aruba

A. Archer-Muller
Caracasbaaiweg 217
Curaçao

De winnaar kan zijn/haar prijs na identificatie ophalen op het kantoor van de Amigoe. Curacao: Kaya Fraterna di Skèrpènè z/n tot drie uur n.m. Aruba: Patiastraat 13, tijdens kantooruren. Bonaire: Shon Ma Carolina, Kaya Nikiboko Noord 18.

Oplossingen moeten zowel op Curaçao als Aruba zijn ingediend op woensdag voor 12:00 uur. Gelieve duidelijk op de enveloppe te vermelden: Amigoe-puzzel. Vanuit Bonaire kan de oplossing gefaxt worden naar Curaçao: (00599-9) 767-4744.

ZWEEDSE PUZZEL

honden-ras / instru-ment		kalium-carbonaat / uitroep v. afkeer		sierplant		afraste-ring		voorwerp / deel van een kraag		water (Fr.) / kaalheid	
				wereld-deel / pot							
Indisch weefsel / soort alcohol						manwijf / loco-burge-meester					
							vraag om antwoord / praat-vogel				paard
deel van de mond		vaatdoek / nacht-spiegel							lage rivier-stand / als boven		
			vogel-product			één der muzen					
base					vrucht						

CRYPTOGRAM

					1	2		3
4		5		6	■		■	
	■		■				■	
	■	7						
8			■		■	■	■	
	■	■	■		■	9		
10		11						
	■		■	■	■			
12								

Horizontaal:
1. Voegwoord (4); **4.** Saaier kan het verlangen niet zijn (5); **7.** Ontvangt verstand bij binnenkomst (7); **8.** Prettig om niet grof te doen (3); **9.** Bak(steen) (3); **10.** Door elkaar zal ze geselen niet 'nice' vinden! (7); **12.** Zit in de weg bij een rondrit (7).

Verticaal:
2. Schuift en gaat aan de rol met vlees (4); **3.** Die munitie is pikant van smaak (6); **4.** Reden waarom een schip niet zinkt (8); **5.** Dit paard eren zou hem te gronde richten (4); **6.** Aan de andere kant is spraak het helemaal (6); **9.** Het is ook een bijproduct (4); **11.** Gehucht om op te zitten (3).

WOORDZOEKER

In deze mengelmoes van letters zijn al de onderstaande woorden verstopt. Streep alle woorden door. De resterende letters vormen dan regel voor regel van links naar rechts gelezen de oplossing van deze puzzel.

R	E	D	N	A	K	L	E	B	I	C	E	D
N	M	N	T	G	A	A	C	H	M	R	E	C
IJ	U	E	N	E	B	E	A	U	R	J	U	L
L	U	N	E	W	A	K	I	O	T	N	W	S
T	T	E	R	R	S	R	R	S	E	U	I	R
N	S	F	P	E	A	E	R	F	O	R	G	U
A	O	E	L	V	A	O	F	B	P	P	N	E
K	K	O	O	O	B	O	E	M	O	E	E	V
N	S	E	R	D	L	G	A	P	M	G	G	A
E	I	B	O	P	S	R	E	A	E	N	N	R
P	E	O	T	T	K	G	I	L	I	A	A	G
L	R	N	H	R	A	L	E	E	T	Z	V	L
A	O	C	E	L	L	T	T	I	I	R	E	A
B	E	I	A	E	E	O	R	S	G	O	B	A
R	P	T	U	R	E	D	N	E	E	O	N	T
S	E	R	B	N	E	P	P	O	L	K	O	S

Balpen
Beoefenen
Bretel
Decibel
Eender
Eeuwig
Elkander
Emailleur
Error
Etalagepop
Haksel
Kabas
Kantlijn
Kloppen
Koorzang
Legitiem
Onbevangen
Ontploffen
Ovarium
Overweg
Paleis
Rechtsgebouw
Reiskostuum
Rolprent
Roodborstje
Spierkramp
Staalgraveurs

© Puzzelland/140222

SUDOKU

Schrijf alle cijfers 1 t/m 9 in alle verticale kolommen, alle horizontale rijen én in alle vierkantjes van 3 x 3 vakjes.

LIGHT

	5			2				
1								6
		2	9	6			4	
5				9			1	
	7		3					8
9	3	8		7	1	2		
7		5	4		9	6		
	6					4		5
	2				7		8	9

HEAVY

	5	4				3		
			8				6	
8	1							
2	6		1					7
						9		
9	8				5			
					4			
3			6	7				
				9	3	5		

OPLOSSINGEN VORIGE KEER

Light

7	6	3	9	5	2	8	4	1
8	4	5	6	1	3	2	9	7
1	2	9	7	8	4	6	3	5
2	5	7	4	3	9	1	8	6
6	3	1	8	7	5	4	2	9
9	8	4	1	2	6	7	5	3
3	7	8	5	4	1	9	6	2
4	9	2	3	6	7	5	1	8
5	1	6	2	9	8	3	7	4

Heavy

6	3	2	5	9	4	7	1	8
7	9	5	8	3	1	6	2	4
1	8	4	2	6	7	3	9	5
4	6	9	1	5	8	2	3	7
3	5	1	7	2	6	8	4	9
8	2	7	3	4	9	1	5	6
9	4	3	6	8	2	5	7	1
5	7	6	9	1	3	4	8	2
2	1	8	4	7	5	9	6	3

Cryptogram:
Horizontaal: 1. Wolk; 4. wezen; 7. eetcafe; 8. vel; 9. wil; 10. adhesie; 12. topjaar. Verticaal: 2. Orka; 3. kameel; 4. welvaart; 5. ziel; 6. natals; 9. weer; 11. hop.
Woordzoeker:
Olijfolie

Zweedse puzzel

■	K	■	O	■	E	■	V	■	R	■	N
K	O	O	P	■	Z	E	E	P	O	S	T
■	E	D	E	L	E	■	L	I	T	H	O
E	M	E	R	A	L	D	■	R	I	O	■
■	E	■	A	G	E	N	D	A	■	W	L
E	S	P	■	E	N	■	N	A	W	E	E
■	T	I	E	R	■	L	A	T	E	N	T

Prijspuzzel

S	■	K	O	L	E	N	■	W	I	K	K	E	■	K
O	E	R	O	U	D	■	M	■	S	E	I	N	E	R
A	G	A	M	I	■	S	O	M	■	E	T	A	G	E
P	E	T	■	M	I	S	S	T	A	P	■	K	E	E
■	L	■	G	I	N	■	T	■	L	E	V	■	R	■
S	■	N	I	G	E	R	■	V	A	N	A	F	■	B
M	A	I	S	■	E	■	N	■	A	■	L	I	L	A
A	T	M	■	I	N	H	E	E	M	S	■	N	E	L
L	O	R	R	E	■	G	U	P	■	A	D	I	O	S
E	■	O	O	R	D	■	T	■	K	A	N	S	■	E
N	U	D	I	S	M	E	■	A	B	R	A	H	A	M

ZWIJGEN IS GOUD

Nederland lijdt massaal aan vallende ziekte. Daar word je normaal al niet vrolijk van, maar als daar miljoenen mensen tegelijk aan worden blootgesteld, is de puinhoop niet te overzien. Het is bekend dat dé Nederlander zich - overlopend van vooroordelen - overal mee bemoeit, zijn vingertje heft, het beter weet en als laatste zuinig is. Behalve met zijn mening die ongevraagd luidkeels wordt verkondigd. Als een Nederlander niet ergens over kan vallen wordt hij doodongelukkkig.
Een sprekend voorbeeld zijn de Olympische Spelen. Velen uit het kikkerlandje reisden af naar het vermaledijde Rusland om daar, geheel in oranje gehuld, 'onze' schaatsers aan te moedigen. Dat oranje-gevoel, dat chauvinisme: ach, kinderlijk geluk. Miljoenen kluisteren zich aan de buis om vooral niets te missen van de Engelse wals in medaille-land. 1,2,3- 1,2,3. De euforie kende geen grenzen, lyrisch over zulke hoogstaande prestaties.
Maar nu komt het. Geluk zit in een klein hoekje, maar teveel geluk brengt de Nederlandse scepticus op de been. Die vele medailles, dat kon niet goed zijn. Een shorttrack-meisje behaalt op de lange baan goud. Dat was niet geheel in overeenstemming met datgene wat haar coach voor ogen had. Hij had liever brons in het shorttrack-onderdeel, dan goud op de lange baan. Dat mág, wist u dat? Want hij was toevallig wel aangenomen als coach in dat schaatsonderdeel, dus die lange afstand boeit hem niet. En dé Nederlander viel over die mening heen.
Ireen Wüst en Koen Verweij behaalden beiden zilver maar baalden daar heel erg van. Mag dat? Ja natuurlijk, als topsporter ga je maar voor één zaak en dat is Goud! Vooral als je tot de favorieten behoort. Beteuterde gezichten en een lach van de boer met kiespijn op het erepodium. Het werd ondankbaar gevonden en niet begrepen. Sven Kramer begreep dat heel goed, maar dan noem je ook iemand die goud in de aderen heeft.
De Nederlander is een verwend en tevens klagend volkje. Er is sprake van een klaagcultuur in Nederland. Er wordt geklaagd bij de bushaltes, voetbalwedstrijden, op het schoolplein en ga zo maar door. En soms is klagen ook lekker. Even lekker samen klagen over het weer schept een band, las ik ergens. Die snap ik niet. Als het slechte weer een band schept, zouden Nederlanders elkaar moeten doodknuffelen en zou er geen ellende zijn. Er is niet zoveel gebrek in Nederland, behalve aan slecht weer. Hoosbuien, miezerig weer, vrieskou, het is er in overvloed.
Maar ook mijn landgenoten op dit eiland kunnen er wat van. Het is te heet, het is te koud, het is te droog, het regent teveel. Service is hier ver te zoeken, 'ze' komen altijd te laat of helemaal niet. In dat kader heb ik zelf de nodige hobbels moeten nemen, maar ik kwam er wél overheen. Uiteindelijk. Mijn 'mannetje' voor de elektrische poort vergat bijvoorbeeld stelselmatig de afspraak om de motor te servicen. Ik heb er slechts één telefoontje aan gewijd en na de belofte dat hij de volgende dag zou komen, heb ik het laten rusten. Ik heb hem nooit meer gezien en ik zweeg. Het is een Chinees, trouwens. Soms is het moeilijk je zegeningen te tellen, maar bij tijd en wijle sta ik daar toch wel even bij stil. Dat is overigens een gouden moment en zeer wel aan te raden.

Huntu Kòrsou.

'Microscopisch wonder'

Ir. Shakti-Aroena Lakhi is voorzitter en medeoprichtster van Huntu Kòrsou. Een stichting die zich inzet voor een 'better quality of life' op Curaçao. Meer lezen over dit initiatief: www.huntu-korsou.org en www.facebook.com/HuntuKorsou .

Zes jaar geleden vertelde een vriend mij over micro-organismen die in zijn ogen een oplossing waren voor grote milieuproblemen zoals bodem- en waterverontreiniging. Mijn nieuwsgierigheid was dermate geprikkeld dat ik het niet kon nalaten om hierover meer te weten te komen.

Tekst: **Shakti-Aroena Lakhi**

Zo kocht ik het boek 'EM in de praktijk' van Franz-Peter Mau en, lieve mensen, ik was verbaasd na het lezen ervan. Tegelijkertijd was ik ook verwonderd en een diep respect voor 'Moeder Natuur' overviel mij. EM staat voor een combinatie van een vijftal typen Effectieve Micro-organismen die door een Japanse hoogleraar, Teruo Higa, is ontdekt na twintig jaar onderzoek. Het bijzondere aan deze cocktail van bacteriën, gisten en schimmels is dat zij in symbiose met elkaar leven. De één versterkt de ander. Afvalstoffen die de ene soort produceert is een voedingsbron voor de ander. Zo produceren de fotosynthetiserende bacterien uit organisch materiaal stoffen die aminozuren bevatten die vervolgens door de gisten gebruikt worden om er onder meer probiotica van te maken.
Door hun versterkende en reinigende werking wordt EM toegepast in de landbouw en in en rond het huis. Het is zelfs bekend dat EM positieve invloed heeft op onze gezondheid. Zo kan je er organisch materiaal mee fermenteren, je huis reinigen, je drinkwater zuiveren en je immuunsysteem versterken.
In Japan bijvoorbeeld is EM toegepast om bossen in slechte staat weer gezond te maken. Planten- en diersoorten zijn na twee jaar na behandeling van EM weer teruggekomen.
Ook op ons eiland begint EM en de werking ervan bekend te worden. Het in 2012 opgerichte bedrijf Hummingbird Feather van Sandovar (P. Lourens) en zijn vrouw Rina richt zich er speciaal op om het gebruik van EM te promoten en te stimuleren. Want zoals Sandovar mij uitlegt in ons interview: "Voor Rina en mij is EM een middel om de samenleving weer dichterbij de natuur te brengen en zodoende de band te versterken. Wij zijn als mens zo afgescheiden van de natuur, terwijl wij er zelf onderdeel van zijn. Ik wil met dit werk bijdragen deze relatie te herstellen, zodat de mens respect krijgt voor zichzelf en voor alles wat bloeit en groeit."

Sandovar is heilig overtuigd van de werking van EM en welke invloed dit heeft op onze gemeenschap. "Het heeft mensen op Curaçao geholpen met hun gezondheidstoestand."
Middels lezingen en workshops tracht hij zijn boodschap over te brengen. Vorig jaar oktober heeft hij zijn bijdrage geleverd aan het project 'Our environment is changing, so what about us?' van Unesco waar docenten van het havo en vwo aan meededen. Met als doel handvatten te krijgen om duurzaamheid als thema in hun lessen te introduceren. Ook is Sandovar bezig op scholen: "Begin januari had ik een introductieles voor de leerlingen van het vsbo St. Paulus over EM en er staan nog meer scholen gepland."
Stap voor stap is dankzij Sandovar met zijn boodschap over EM, Curaçao een stuk bewuster dat iedere burger 'better quality of life' in eigen hand heeft. Het is maar waarvoor wij kiezen.

Sherry en tapas

In steeds meer steden en landen zie je tapasbars verschijnen, ook op ons mooie eiland is het steeds meer gangbaar om een aantal kleinere tapas te bestellen. De (versterkte) wijn die daar wonderwel bij past, is afkomstig uit het Spaanse Andalusië: Sherry.

Tekst: **Erik van Kampen**

Helaas een onderbelicht product, ook voor mij, tot iemand mij echte goede sherry liet proeven, uit een pas geopende fles, een Palomino van Tio Pepe bij een tartaar van tonijn, een zilte Manzanilla bij oesters, een diepdonkere Amontillado van Elegante bij oude kaas. Een openbaring.

Voor Spanjaarden is het al sinds eeuwen de wijn die bij hun traditie van kleine voorgerechten de 'tapas' wordt geschonken. Nu tapasbars aan een internationale veroveringstocht bezig zijn, wordt sherry zowaar trendy. Het is nu eenmaal een wijn die bij zo'n grote variëteit aan hapjes past.

Sherry is de Engelse naam voor Jerez. Als koloniale mogendheid had Engeland een lange traditie in het invoeren ervan, sinds de late middeleeuwen. Maar de drank verloor gaandeweg zijn status als wijn. Het misverstand ontstond dat je een fles weken, maanden, zelfs jaren geopend kon laten staan. Als je zoiets doet met een witte wijn, wordt hij ondrinkbaar. Dat gebeurde dus ook met sherry, en mensen gingen denken dat dit de normale smaak was. De wijnbouwers van het gebied rond Jerez de la Frontera hebben dan ook grote inspanningen gedaan om de wereld te laten weten dat sherry een wijn is, die je als dusdanig moet serveren en met gerechten kan combineren.

Palomino

Sherry wordt voornamelijk gemaakt van de Palominodruif. Nergens anders ter wereld zou een wijnbouwer het in zijn hoofd halen om die aan te planten. Maar in het achterland van de Costa de la Luz gedijt ze goed. Daar moet je een speciale druif voor zijn. Het klimaat is er zeer warm (290 dagen zon per jaar, pieken van meer dan 40 graden Celsius), maar tegelijk vochtig-fris door de invloed van de Atlantische Oceaan. De typische witte kalkgrond heeft bovendien de eigenschap om het water - dat door de grote hitte anders zou verdampen - als een spons op te houden.
Het is ook die combinatie van warmte en vochtigheid die ervoor zorgt dat, als de witte wijn in de eikenhouten vaten ligt, het wonder van de streek zich voltrekt: de ontwikkeling van een gistlaag op de wijn, flor genaamd. Die sluit de sherry af van de lucht, en geeft hem zijn droge nootachtige smaak. Flor ontwikkelt zich het best bij een hoger alcoholgehalte. Vandaar dat sherry versterkt wordt met alcohol.

Solera-systeem

Daarnaast is er het systeem van wijnopvoeding, dat solera wordt genoemd. De grote vaten van 500 liter worden op elkaar gestapeld, waarbij elke laag wijn bevat in een verschillend verouderingsstadium. Van de onderste laag, de oudste, wordt een deel gebotteld, waarna de vrijgekomen ruimte wordt bijgevuld met sherry uit de laag daarboven. Daar wordt de vrijgekomen ruimte dan weer bijgevuld met sherry van een verdieping hoger, en zo verder. Sherry is dus een wijn die tijdens zijn verblijf van minimaal drie jaar op eikenhout vele keren vermengd werd, wat hem een karakter geeft van jong en belegen tegelijk.

Tio Pepe

Eens gebotteld heb je de bleke, droge, pittige Fino-sherry. Geschikt als aperitief, maar ook bij de meest verschillende tapas, tot haring op azijn toe. Een speciale soort is de Manzanilla, met een voor wijn ongewone zilte smaak. Die krijgt hij omdat hij dicht bij de kust rijpt, in Sanlucar de Barrameda, waar vochtige zeelucht in de kelders hangt. Dat maakt dat een Manzanilla mooi harmonieert met zeevruchten. Beide moet je koel drinken.
Een van de belangrijkste producten van Gonzalez Byass is sherry en wel de wereldberoemde Tio Pepe-sherry. Tio Pepe is het synoniem voor de droogste en bekendste Fino-sherry. Tio Pepe is het oudste Spaanse wijnmerk, daterend uit 1837. De maker van deze beendroge Fino-sherry vernoemde zijn typische bleekgele, droge wijn naar de grootste afnemer van deze sherry: zijn oom Jose de la Peña, die hij aansprak als Tio Pepe. In 1870 ontstond Gonzalez Byass. Zij waren de eerste producent die zich specialiseerde in Fino.
Sommige fino's krijgen de kwalificatie amontillado; men liet ze langer verouderen, ze hebben een hoger alcoholgehalte en een donkerder kleur, en ze smaken voller en nog nootachtiger. Hier mag de drinktemperatuur iets hoger liggen, 12 tot 14 graden Celsius.
Er zijn ook sherry's die geen flor-ontwikkeling krijgen. Zij worden opgevoed in contact met de lucht, en die flessen kan je dus wel een tijd laten openstaan. Het gaat om de Oloroso- en Cream-sherry's, variërend van amberkleurig tot mahonie, met een zeer indringende geur. Oloroso behoort tot de wijnen met de langste levensduur ter wereld: tot honderd jaar of ouder. De schenktemperatuur stijgt weer wat: 14 tot 16 graden Celsius. De droge soorten passen goed bij kaas, en worden zelfs aanbevolen bij rood vlees en wild.

PX

Om het nog wat ingewikkelder te maken, wordt in de sherrystreek ook een tweede druif geteeld, zij het slechts op 4 à 5 procent van de wijngaarden: de Pedro Ximénez. Dat is een druif die veel suiker produceert, en waarmee zoete wijn wordt gemaakt. Die wordt gemengd met wijnen van de Palomino om sherry te verkrijgen in verschillende graden van zoetheid: van mediumdroog tot cream. Een sherry met 100 procent Pedro Ximénez, de zogenaamde PX, is een wijn die het zoetste dessert aankan, maar ook blauwe kaas of ganzenlevermousse.
Daarom zeggen de sherryliefhebbers vaak dat sherry een volledig menu kan begeleiden, van aperitief tot nagerecht. Het is absoluut een aanrader om (weer) eens een goede fles sherry in huis te halen, maar laat u goed adviseren door de specialisten over wat u er bij kunt maken, want alleen dan is het optimaal genieten geblazen.

À Votre Santé

Erik van Kampen is sommelier bij Licores Maduro.

WIJNADVIES

Verzorgd door de wijnspecialisten van Licores Maduro

Tio Pepe Fino, Gonzalez Byass

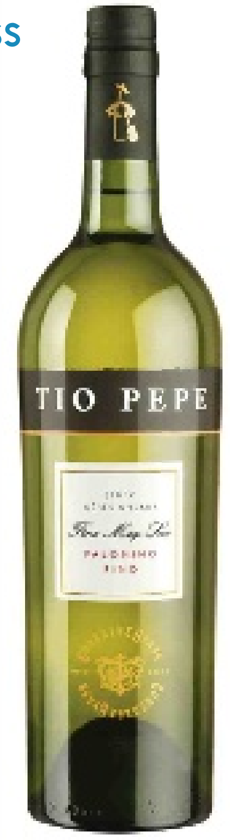

Druivensoort: **Palomino Fino**
Streek: **Andalusië, Spanje**
Kleur: **Witgeel**
Geur: **Blanke amandelen en flor (gistcellen)**
Smaak: **Ziltig/zuiver**

Deze week raad ik u een bijzondere wijn aan, een sherry van het wijnhuis Gonzales Byass, de wereldberoemde Tio Pepe.
Deze droge fino heeft de typische finotonen van blanke amandel, groene appel, flor (gistcellen), versgebakken brood en een vleugje kamille. Hoewel hij beendroog is en in de mond zo'n lekker zuiver en schoon gevoel achterlaat, is hij ook rond en vol. Een elegante, vriendelijke sherrywijn.
De Fino Tio Pepe van het huis Gonzalez Byass is veruit de meest verkochte sherry wereldwijd. Een aantal jaren geleden werd de smaak iets gemoderniseerd, iets milder en lichter gemaakt. Een Tio Pepe doet eigenlijk meer aan wijn denken dan aan sherry. Ook de fles werd aangepast. Op het etiket staat nu groot de naam van de druif, de Palomino Fino.
En inderdaad, die proef je er heel goed in.
Mooi bij haring, groene olijven, oesters en calamaris, smaken met een zuivere, pure, groene smaak gaan het beste in de combinatie.

Santé!

Erik van Kampen, sommelier

LICORES MADURO

Deze wijn is verkrijgbaar bij The Store Licores Maduro en uw favoriete supermarkt!

Food for thought.

Bij vegetarisch eten horen groentesoepen

Voor een vegetariër zijn soepen heel gemakkelijke en snelle gerechten. Een van de oudste gerechten aller tijden en wereldwijd gegeten. Bedenk een ingrediënt en u kunt er wellicht soep van maken. Door de pompoen eerst te roosteren, krijgt deze een aparte smaak. Zeker niet afgezaagd.

Tekst: **Miriam de Windt**

De meeste nutriënten zijn afkomstig van de pompoen. De vetten zijn voornamelijk afkomstig van de walnoten en de olijfolie. De hoeveelheid vetten is niet overmatig hoog en zorgt voor een goede verzadiging. Bovendien zijn het goede vetten.

Gezien de weinige calorieën en de portiegrootte, is deze soep bedoeld als een voorgerecht of een tussendoortje. Maar gezien de hoge percentages van vezels, kalk, ijzer, de vitamines A, B1 en C, kan het ook een maaltijdsoep zijn. U dient alleen meer per persoon te serveren.

Voor een maaltijdsoep dient u ook de eiwitten en B1 aan te vullen. Dit bereikt u door deze soep bijvoorbeeld te serveren met volkoren- of roggebrood met kaas. Maak er een krokante kaastosti van of gebruik geitenkaas voor een verrassend effect.

De hoeveelheid zout is hoog, omdat voor de analyse standaard groentebouillon met zout werd gebruikt. Dit heeft u eigenlijk zelf in de hand. Het recept gaat uit van zelfgemaakte verse groentebouillon. Nergens staat dat u er (veel) zout aan toe moet voegen.

Walnoten

De walnoot, ook wel okkernoot genoemd, bevat veel goede eigenschappen. Niet alleen voedingsstoffen zoals kalk, ijzer en B-vitamines, maar ook koper, zink en meervoudig onverzadigde vetzuren.

Het is bekend dat noten vetrijk zijn. Doordat de vetten onverzadigd zijn, kunnen ze snel ranzig worden. Zeker walnootolie, een delicatesse voor uw rauwkostsalades. Dit maakt dat u erop dient te letten verse walnoten te krijgen. Er zijn verschilende soorten en rassen van walnoten, maar dit wordt bijna nooit vermeld. Dus is het handiger te letten op het land van herkomst. Walnoten uit Californië zijn er in overvloed en sommige mensen vinden Franse walnoten de beste. Als er sporen van schimmel op de dop zitten, kunt u er zeker van zijn dat ze ook binnen in beschimmeld zijn. Meteen wegdoen! Schimmels op noten... levensgevaarlijk!

Salie

Salie, in het Engels 'sage', heeft door de eeuwen heen de naam dat het duizend-en-één kwalen kan genezen. Het was/is een geneesmiddel voor reumatiek, nierziekten, maagzweren, tering, hoest, slangenbeten, keelpijn, vergeetachtigheid en grijze haren. Spreekwoordelijk: 'Salie is een kruid dat de lamp des levens tot het eind helder doet schijnen'.

Salie kunt u gebruiken in vis- en groentesoepen, stoofschotels met vlees, groentegerechten en peulvruchten.

Vijf-kruidenpoeder

Vijf-kruidenpoeder (Chinese-5-spice) is een mengsel van peper, anijszaad, venkelzaad, kruidnagel en kaneel. Traditioneel bekend door de bruine Chinese kip. De combinatie kruidnagel en kaneel komt al voor in recepten van pompoenkoekjes en pompoentaarten. Dus een klein beetje 5-spice in uw pompoensoep hoeft geen wenkbrauwen te doen fronsen. Het zal een lekkere en anders dan anders smaakmaker zijn in deze soep.

Verse groentebouillon

Groentebouillon kan met verschillende soorten groente worden gemaakt. Van simpel weinig ingrediënten tot heel uitgebreid met veel soorten groenten en tuinkruiden.

Heel simpel kunt u het maken met aardappelen, wortelen, selderij (bleek- én bladselderij), knoflook en uien. Al of niet met een beetje zeezout. Groentebouillon is een standaarddrank in reinigingskuren. Het is ook een gemakkelijke manier om het zuur-base-evenwicht in het lichaam te herstellen. Door onze omnivore eetgewoontes (veel vlees en andere dierlijke producten) en ongezonde levensstijl, verzuren we zelf ons lichaam.

Lekker vegetarisch

Bij een vegetarisch voedingssysteem horen eenvoudigweg groentesoepen. Hoe meer variatie van groentesoepen, des te beter. Een pan soep is altijd handig. Een pan lekkere vegetarische groentesoep is als het ware de gezondheid zelve. Ons lichaam heeft eigenlijk geen soep met vlees nodig.

Miriam de Windt is diëtiste en natural nutritionist.
T 889-1788
C 520-6932
E mdewindt@scarlet.an.

Voedingswaarde voor een 1-persoonsportie:

Voedingsstoffen	Hoeveelheid	% DAH
Calorieën/ kJoules	190 / 798	10%
Natrium	1311 mg	66%
Eiwitten	4 g	4%
Kalk	103 mg	15%
Vetten	8 g	12%
IJzer	2.8 mg	19%
Verzadigde vetten	0.6 g	3%
Vitamine A	824 mcg	103%
Cholesterol	3 mg	1%
Vitamine B1	0.18 mg	18%
Koolhydraten	25 g	10%
Vitamine B2	0.14 mg	2%
Voedingsvezels	5 g	17%
Vitamine C	49 mg	70%

De percentages zijn berekend op basis van 2000 calorieën (8400 Kjoules) per dag, voor een gezonde volwassene.

Kook mee met May.

Geroosterde pompoensoep

Ingrediënten:

2 pond pompoen, pitten en vezels verwijderd
1/4 cup gepelde walnoten
1 theelepel gesmolten ongezouten roomboter
1 prei, witte en lichtgroene delen, goed schoongemaakt, klein gesneden
1 eetlepel gewone olijfolie
1 eetlepel gehakte verse salie
1/4 theelepel vijfkruidenpoeder
4 cups groentenbouillon, liefst eigengemaakt
zout en vers gemalen zwarte peper, naar smaak
1 kleine appel, geschild, klokhuis verwijderd, in stukjes gesneden

Bereidingswijze:

De oven voorverwarmen tot 375 graden Fahrenheit.

De pompoen in twee stukken verdelen en op een bakplaat met de gesneden kant naar onderen in de voorverwarmde oven 45 à 60 minuten roosteren of tot de pompoen gaar is.

De walnoten met de boter mengen en naast de pompoen roosteren tot ze bruin zijn, 7 à 8 minuten. Van de bakplaat nemen en apart houden.

In een soeppan met dikke bodem de prei boven een middelmatig vuur in de olijfolie sauteren, de salie en de vijfkruidenpoeder toevoegen. Pan sluiten en de prei pruttelen op een laag vuur tot deze gaar is. De bouillon toevoegen, afmaken met zout en peper en tot het kookpunt brengen, de deksel wegnemen. De appel toevoegen, pruttelen tot deze gaar is. De gare pompoen van de schil nemen, klein snijden en bij de soep voegen. De soep met een staafmixer pureren.

Warm serveren met de geroosterde walnoten erop gestrooid.

Voor 4 personen.

Eet smakelijk,
May

Vraaggerichte zorg met

Door de eeuwen heen is er altijd sprake geweest van zorg voor zwakkeren in de samenleving onder wie mensen met een verstandelijke en/of lichamelijke beperking. De wijze waarop deze zorg verleend wordt en de kwaliteit ervan is niet constant omdat deze beïnvloed wordt door allerlei omstandigheden zoals het aantal mensen dat zorg nodig heeft, de soorten ziektes en beperkingen en de economische situatie.

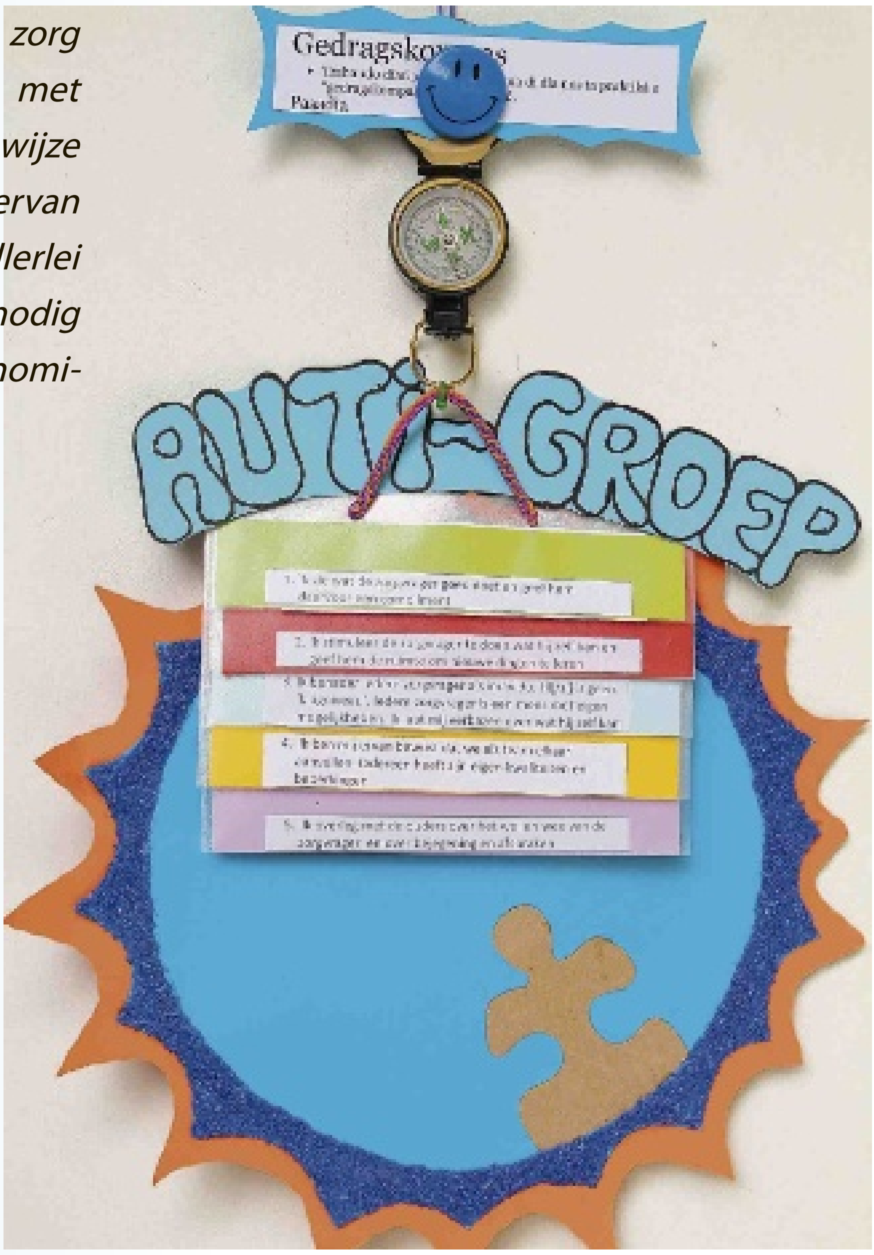

Tekst: **Judice Ledeboer** Foto's: **Marjan Lolkema**

De zorg voor mensen met een verstandelijke en/of lichamelijke beperking was vroeger vooral het werk van vrijwilligers en er werd vanuit de kerk zorg verleend en de cliënten hadden weinig in te brengen. Halverwege de vorige eeuw nam de staat de zorg vrijwel geheel over en worden mensen met een verstandelijke en/of lichamelijke beperking als volwaardige mensen gezien die recht hebben op een goede verzorging met behoud van het zelfbeschikkingsrecht.

Op Curaçao bestaat vanaf 1952 het Monseigneur Verriet Instituut. Tegenwoordig heet dit officieel Fundashon Verriet, samen met Revalidatie Centrum Curaçao en COP (Curaçao Orthotics & Prostethics) onderdeel van de SGR-Groep (Stichting voor Gehandicapten- en Revalidatiezorg). Deze organisatie is in januari 2004 ontstaan uit de integratie van de voormalige Stichting Zorg voor Verstandelijk Gehandicapten en het Mgr. P.I. Verriet Revalidatie- en Wooncentrum. Door het samengaan van de twee grootste aanbieders van gehandicapten- en revalidatiezorg op Curaçao werd het mogelijk om de zorgkwaliteit naar een steeds professioneler niveau te tillen en daar wordt de laatste jaren ook veel aan gedaan. Vorige jaar is er breed ingezet met het project Gedragskompas waarin begeleiders continu leren om onder alle omstandigheden vraaggerichte zorg te verlenen, waarbij er geluisterd wordt naar de wensen en behoeften van de cliënten. Het gedragskompas stimuleert ook om elkaar als collega's te steunen bij deze vorm van begeleiden. Elkaar aan te spreken als er niet volgens de nieuwe afspraken wordt gewerkt. Medewerkers én cliënten zijn allemaal zeer te spreken over deze verandering van benadering en begeleiding. Het onderstreept nogmaals het recht op zelf keuzes maken, zelf doen wat men kan.

Recht op ontwikkeling

Bij de SGR-Groep werken ongeveer vierhonderd mensen, verspreid over de locaties Emmastad, Salsbachweg en de diverse buitenvoorzieningen van de SGR-onderdelen. De organisatie draagt de verantwoordelijkheid voor acht wooncentra en zes dagbestedingscentra, waar mensen met een beperking kunnen wonen en werken. De organisatie biedt woonvoorzieningen, dagbesteding en logeermogelijkheden aan circa vijfhonderd mensen. Een team medewerkers zet dagelijks hun medische, gedragswetenschappelijke en paramedische deskundigheid in om de zorgvrager te ondersteunen. De basisvisie van de organisatie is dat ieder mens er recht op heeft om zich zo volledig mogelijk te kunnen ontwikkelen. Uitgangspunten van de zorg zijn: een respectvolle bejegening, waardering, veiligheid, acceptatie en privacy en vanuit deze basisvisie biedt Fundashon Verriet allerlei diensten en voorzieningen voor de cliënten.

Cliënten die in aparte woningen wonen, in Noord-Zapateer en Muizenberg zijn veelal ingedeeld in homogene groepen. Elk huis geeft huisvesting aan acht cliënten. De cliënten die vooral een meervoudige beperking hebben wonen samen in een huis. Er is ook een jongerenwoning en een woning waar vooral mensen met een lichamelijke beperking in wonen en een van de huizen biedt huisvesting aan een gemixte groep bewoners. Door de indeling heerst er een huiselijke sfeer. De woningen zijn ook van alle gemakken voorzien. De bewoners hebben ieder een ruime slaapkamer. Er zijn in ieder huis twee zeer ruime badkamers met voor de doelgroep geschikte sanitaire voorzieningen en bergruimtes. Er is voor het personeel een apart toilet en een werk- en overdrachtskamer voor de begeleiders en een keuken en een ruime gemeenschappelijke woon-eetkamer. Bij de bouw van

Er worden activiteiten aangeboden die zorgvragers graag doen en waarmee ze het beste uit zichzelf kunnen halen.

gedragskompas

de woningen is rekening gehouden met de privacy van de bewoners. De woningen zijn ook rolstoelvriendelijk gebouwd. Bovendien heeft men bij de bouw goed nagedacht over een goed afwaterings- en rioleringssysteem om ervoor te zorgen dat cliënten zo veilig mogelijk kunnen blijven in geval van hevige regenval. De bewoners hebben vaste begeleiders. Juist voor de cliënten die in deze wooneenheden wonen is vraaggericht werken zeer geschikt. Het geeft ze de vrijheid van denken en ze voelen zich gerespecteerd omdat er naar hen geluisterd wordt, meer dan voorheen.

Alle begeleiders hebben meegedaan in het project Gedragskompas en werken nu volgens deze methode. Uitgangspunt bij het uitvoeren van de zorg en begeleiding is altijd gelijkwaardigheid en een respectvolle bejegening. Om dit te verankeren is besloten dit organisatiebreed te implementeren. Het gehele project Gedragskompas is aangestuurd door projectleider Marjan Lolkema-van Vuuren. Zij is van huis uit fysiotherapeut en heeft ervaring op verschillende terreinen in de zorg. Vanuit haar praktijk VanVuurEnWerk biedt zij haar kennis en ervaring aan. Doel van het project is om vanuit een maatschappelijke verantwoordelijkheid een meer vraaggerichte benadering van zorg te bieden aan de cliënten van het Verriet. De behoefte van de cliënt is als de Noordpool voor een kompas richtinggevend voor het behandelen van de medewerker. Dit lijkt meer dan logisch, maar aangezien men altijd te maken heeft met verschillende mensen met hun beperkingen, waarbij iedereen zijn eigen behoeftes heeft, is het niet altijd gemakkelijk om vraaggerichte zorg te geven. Letterlijk betekent vraaggerichte zorg zorg die tegemoet komt aan wat de cliënt wenst en verwacht. Dit vraagt een cliëntgerichte beroepshouding. Door afspraken die op het gedragskompas staan leren medewerkers al doende het belang van de cliënt voorop te stellen in hun handelen.

Het is belangrijk dat alle medewerkers zich verbonden voelen met de nieuwe aanpak. Door stap voor stap en samenwerkend in teams zelf gedragingen te kiezen die passen bij de specifieke behoefte van de groep mensen waarmee men dagelijks werkt, is er door de medewerkers hun eigen gedragskompas opgesteld. Door de bottom-benadering voelen medewerkers zich verbonden met de nieuwe aanpak. Het management van de SGR-groep heeft vervolgens vanuit deze team-gedragskompassen een stichtingsbreed gedragskompas opgesteld.

Trekker van het project

In ieder team is een trekker van het project. Twee van hen, Carla Davelaar en Imayra van Eiter zijn maatschappelijk werker en werken al jaren bij het Verriet. Zij zijn enthousiast over de nieuwe manier van omgang met de cliënten net als hun collega's. Het gaat echt om de cliënten en het is duidelijk te merken dat ook de cliënten heel blij zijn met deze nieuwe manier van omgang met hen.

De zorgvragen van de cliënten in het Verriet vinden niet alleen hun oorsprong in hun verstandelijke of lichamelijke handicap, maar ook in de waarden en normen die zij hebben en persoonlijke wensen. Het is dus belangrijk dat er continu een interactie plaatsvindt tussen de verzorgers en begeleiders en de cliënten, maar ook tussen de verzorgers en begeleiders onderling. De verzorgers en begeleiders zijn dus getraind op twee sporen. Een andere manier van werken, contact maken, verzorgen en begeleiden van de cliënten en samenwerking binnen het team waarin men werkt, waarbij er tijdens teambijeenkomsten feedback plaatsvindt op eigen en elkaars functioneren vanuit de nieuwe gedachte dat er vooral gekeken wordt naar de behoeftes van iedere cliënt individueel. De verzorging en begeleiding richt zich niet meer alleen op de verzorging, maar ook op de psychische, sociale en spirituele kant van de cliënten. Dat vraagt weer heel andere competenties van de verzorgers en begeleiders en daar is gedurende het project ook veel aandacht aan besteed. Het personeel werkt in teams en binnen elk team overleggen de medewerkers wat er belangrijk is voor de groep die zij begeleiden en welke werkhoudingen er gevraagd worden om de cliënten zo goed mogelijk te kunnen verzorgen. Vervolgens kiezen ze vijf werkhoudingen voor op het gedragskompas waarop ze zichzelf willen trainen. De communicatiemogelijkheden van mensen met een verstandelijke beperking bijvoorbeeld zijn dikwijls moeilijk. Er moet dan gezocht worden naar een andere manier om er achter te komen wat de cliënt graag wil. Dat vraagt geduld en creatief denken om de cliënt te kunnen begrijpen. Het personeel dat bij het Verriet werkt is daar al op voorbereid tijdens hun basisopleidingen en ze hebben ook al veel geleerd, maar in de praktijk is het altijd anders, omdat je met veel elementen te maken hebt die een goede communicatie in de weg staan. De cliënten anno 2014 zijn ook mondiger geworden en het is niet meer dan logisch dat deze nieuwe manier van begeleiden moest worden aangepast aan de tijd waarin we nu leven.

De werkhouding is dus duidelijk gericht op het benaderen van de cliënten op basis van gelijkwaardigheid, waarbij er begrip is voor de wensen en behoeften van de cliënten. Uitgangspunt is altijd dat ieder mens uniek is en eigen waarden en normen heeft. Ieder mens heeft recht op vrijheid en zelfbeschikking. Hierbij past een terughoudend optreden in het opleggen van regels, geboden en verboden, dit tot op zekere hoogte natuurlijk. Door deze manier van tegemoet treden van de cliënten van het Verriet is er meer dialoog ontstaan tussen de verzorgers, begeleiders en cliënten, maar ook tussen de medewerkers onderling. Er is afgesproken dat men elkaar aanspreekt op functioneren en de medewerkers worden meer aangezet tot zelfreflectie. Het is belangrijk dat iedereen zich bewust is van zijn of haar eigen werkhouding en wat dat voor effect heeft op de cliënten en collega's. Dat is niet altijd gemakkelijk omdat men dat niet gewend was, maar Lolkema heeft er vertrouwen in dat wanneer je je kunt vinden in de nieuwe manier van begeleiden, je samen al lerend verder komt. Het gedragskompas houdt iedereen alert en blijft richting aangeven.

Duidelijke teamgeest

De teams hebben allemaal hun eigen trajectplan en er wordt iedere paar weken aandacht gegeven aan te ontwikkelen competenties om het werk goed te kunnen uitvoeren. Er is een duidelijke teamgeest ontstaan bij de teams en men ziet zelfs vooruitgang in de gezondheid bij sommige cliënten sinds er meer geluisterd wordt naar hun behoeftes. Het is in ieder geval een zeer grote stap in de goede richting om mensen met een verstandelijke of lichamelijke beperking te zien als gelijkwaardige burgers die met hulp van anderen een waardig bestaan kunnen leiden.

Gedragskompas

Het gedragskomaps bestaat uit door de teams zelf gekozen gedragsafspraken die gericht zijn op de behoefte van de cliënt. Met de bijbehorende toolkit gaat het team al lerend aan de slag om steeds meer volgens de afspraken te kunnen werken. Het gedragskompas daagt medewerkers uit tot zelfreflectie, feed-back geven en ontvangen, vraaggericht denken en verantwoordelijkheid nemen. Het gedragskompas is in co-creatie ontwikkeld door VanVuurEnWerk en Fundashon Verriet.

"De werkhouding is dus duidelijk gericht op het benaderen van de cliënten op basis van gelijkwaardigheid, waarbij er begrip is voor de wensen en behoeften van de cliënten."

De juiste studiekeuze

Mens & Werk

Na het secundair onderwijs staat de leerling meestal voor een belangrijke en moeilijke vraag: wat ga ik studeren? Belangrijke vragen die de student zichzelf moet stellen zijn: welke richting past het beste bij mij? Wat doe ik graag? Waar liggen mijn interesses? Welke dingen kan ik goed en welke minder? En in welke sector is er in de toekomst werk te vinden?.

Tekst: **Judice Ledeboer**

Een succesvolle studie heeft vooral te maken met het maken van de juiste keuzes. En als je de studie doet die bij je past dan geeft dat energie en verloopt een studie beter. Echter, één op de drie studenten stopt in het eerste jaar met de studie of wisselt van opleiding.

Het is niet alleen vervelend als er een verkeerde studiekeuze is gedaan, maar het heeft ook grote gevolgen. De student moet weer opnieuw beginnen en voor het verloren jaar heeft hij geen recht meer op studiefinanciering. Dit betekent een jaar extra lenen. Op de website van de Radboud Universiteit Nijmegen staan de volgende cijfers: ongeveer veertig procent van de studenten heeft niet goed nagedacht over het maken van de studiekeuze, ongeveer dertig procent van de studenten stopt in het eerste jaar met de studie of wisselt van opleiding, van de studenten die begint met studeren zal 30 procent nooit een diploma halen en verkeerde studiekeuzes kosten de Nederlandse samenleving jaarlijks zo'n 6 miljard euro.

Natuurlijk is het moeilijk om op jonge leeftijd al een keuze te maken. Veel jongeren weten het gewoon niet. Er is de afgelopen jaren veel onderzoek gedaan naar het keuzeproces. Een loopbaanoriëntatie en begeleidingstraject is een handig hulpmiddel om een goede studiekeuze te maken. Het niet helemaal volgroeide brein van de scholier speelt ook een rol. Het brein is nog niet in staat om overzicht te houden over complexe processen. Het duurt tot het vierentwintigste levensjaar voordat het brein helemaal rijp is. Er is dus iemand nodig die overzicht houdt. Uit onderzoek blijkt dat scholieren hun ouders als belangrijkste adviseurs zien bij het maken van de studiekeuze. Praten met mensen die een bepaalde studie hebben gedaan is ook heel zinvol en goed kijken naar de vakken die er gegeven worden, niet alleen in het eerste jaar, maar ook in de jaren erna en de keuzes die er later in de studie gemaakt kunnen worden geven meer duidelijkheid over de studie en of deze studie wel bij de persoon past.
De alarmerende berichten over werkloosheid onder afgestudeerden geeft de noodzaak aan dat er niet meer alleen maar gekozen moet worden voor een studie die men leuk vindt, maar er moet ook gekeken worden naar de mogelijkheden of er wel werk in te vinden is in de toekomst. Het spreekt voor zich dat iemand geen studie moet kiezen waar hij totaal geen affiniteit mee heeft. Iemand gaat niet naar de Landbouw Hogeschool als hij geen belangstelling heeft voor landbouw en iemand gaat geen bedrijfskunde studeren als hij meer een 'doener' is dan een studiehoofd. Men zegt dat de hoge werkloosheid die er wereldwijd is te wijten is aan de crisis, maar deskundigen stellen dat de opkomst van ICT en het internet de werkgelegenheid aantast. Vooral in de financiële sector gaan er volgens deskundigen de komende drie jaar veel banen verloren en dat is te wijten aan nieuwe softwareprogramma's. Ook veel administratieve banen worden hierdoor overbodig. Door de ontwikkelingen op technisch gebied wordt hoe langer hoe meer geautomatiseerd. Er zijn al robots die mensen verzorgen en onderwijs kan ook via de computer gegeven worden. Dit wordt overigens al veel gedaan. Voor een studie hoeft men de deur niet meer uit. De lessen verschijnen op de computer en het huiswerk wordt automatisch nagekeken.
Dit betekent dat er dus heel bewust gekeken moet worden naar het volgen van een studie die perspectieven biedt op de arbeidsmarkt. Technologische vernieuwingen hebben de laatste eeuw voor economische groei gezorgd, want machines zorgden ervoor dat productie efficiënter en goedkoper werd. De welvaart nam hierdoor toe en dat zorgde voor nieuwe banen, maar thans is er duidelijk een verandering gaande. De werkloosheid neemt toe en lonen stagneren.

Er zijn negatieve geluiden dat er in de toekomst niet genoeg betaald werk zal zijn voor iedereen, ondanks de vergrijzing. Hoogopgeleiden met talent zullen altijd werk vinden. 'Met talent' is nu de toevoeging, want alleen een hoge opleiding is ook geen garantie. Er wordt nu ook gekeken naar de competenties die iemand heeft. Kan hij samenwerken met anderen? Is hij sociaal vaardig? Is hij stressbestendig? Kan hij omgaan met grote druk? Laat hij zich door zijn omgeving beïnvloeden of is hij zijn eigen marionettenspeler?
Om na het volgen van een studie meer kanten op te kunnen is het volgen van een meer algemene dan een specifieke studie een goede keuze. Een algemene studie biedt flexibiliteit en geeft de mogelijkheid om kennis en vaardigheden via extra scholing te vergroten. De student is dan ook wat ouder en heeft meer geleerd over de maatschappij en samenleving en kan daardoor beter keuzes maken die bij hem passen en daardoor zijn kansen op de arbeidsmarkt vergroten. Dit geeft weer zelfvertrouwen en positieve toekomstperspectieven.

Over organiseren, ondernemen, managen en leidinggeven

De toekomst (3)

In de eerste twee afleveringen over dit thema hebben we gezien hoe de nieuwe tijd een geheel nieuwe aanpak vereist, een nieuwe manier van managen en leidinggeven. De nieuwe tijd van hyperagressieve concurrentie in een wereld van met elkaar geconnecteerde mensen zonder grenzen, vereist een organisatie waarin empowered personeel met commitment de klanten tevreden stelt en met flexibiliteit en agiliteit zowel zelfstandig en alleen, met zelfmanagement en in teamverband hun verantwoordelijkheden draagt.

Tekst: **Jan de Ruijter**

De Arbeidstevredenheid, autonomie, fexibiliteit en innovatie zijn vanzelfsprekend als een tweede natuur evenals de platte organisatiekaart bijna zonder hiërarchie en met afdelingen zonder grenzen, zonder hokjes.
De moderne medewerker van de toekomst laat zich leiden door de visie en richtinggevende waarden van de organisatie, en de interne waarden van gedrag in plaats van door het oude orde, controle en autoriteit.

Bedrijven die doorgaan met het oeroude command and control, willen groeien omwille van schaalvoordelen, big is better, met ellenlange job descriptions, complexe organisatiestructuren, hoeveelheden policies and procedures, inspecties, het heilige profit and loss statement, mensen de 'juiste' richting induwen, mensen als een vervangbaar onderdeel van het productieproces zien en kostenreducties als hèt panacee, zijn ten dode opgeschreven. Het is frappant en tekenend voor deze tijd dat wanneer het moment van ondergang nabij is de managers en leiders er gek genoeg in volharden dat de slechte werknemers van tegenwoordig de schuldigen van alles zijn.

Visie

Het oude mechanische management waarbij mensen vervangbare onderdelen van het proces zijn en managers planning en controle nastreven is vervangen door leiderschap met visie en het aannemen van de juiste mensen die op basis van participatie, autonomie en zelforganisatie zonder teveel controle en hiërarchie, actieplannen uitvoeren en doelen behalen.
De toekomst is aan creating vision, het ontdekken van opkomende nieuwe zakelijke kansen, gevolgd door empowering, het in staat stellen van de werknemers om volgens de visie en doelen van de organisatie te handelen en het inspireren van medewerkers om de doelen van de organisatie te behalen. Creating vision, empowering en inspiring. Een leuk voorbeeld van creating vision en het ontdekken van nieuwe kansen is de ontwikkeling van Avatarbossen naar aanleiding van het grote succes van de film Avatar.
In het nieuwe bedrijf van de toekomst gaat alles om excellence en succes. De nieuwe tijden brengen steeds snellere verandering en systematische innovatie; organisaties en medewerkers hebben meer kennis dan ooit tevoren en worden geleid op basis van empowerment en teamwerk en aan empowerment zit automatisch partnership vast, de niewe relatie tussen medewerkers en management die zich ontwikkelt tot een relatie van partnership en wederzijdse betrokkenheid. En een nieuwe relatie tussen medewerker en klant, die een 'caring' relatie wordt waarbij het om kwaliteit, betrokkenheid en volle klanttevredenheid gaat waar de moderne medewerker volle verantwoordelijkheid voor neemt en waarop hij afgerekend kan en wil worden.

Volledige klanttevredenheid kan nu overal in goed geleide bedrijven bereikt worden omdat juist dat de inzet en het werk van de nieuwe moderne medewerkers is. Het staat als eerste punt helemaal bovenaan op de jobdescription van iedere medewerker. Dat is zijn werk. Het is zijn/haar volledige verantwoordelijkheid waarop hij beoordeeld en afgerekend kan en wil worden. Hoe droevig is het dan om de ellenlange klachtenbrieven te lezen op de websites van bijvoorbeeld de hotels op Aruba!

Werknemerschap

Behalve deze ingrijpende verandering in managementstijl, in de interpretatie van goed werknemerschap en in de nieuwe relaties tussen medewerkers en management en medewerker en klant is er een groot aantal veranderingen in producten, trends, kennis, de klant en in wat de klant verwacht en wil. We noemen de volgende:

- Bar-codes spelen een steeds grotere rol in het bedrijfsleven. Ze worden gebruikt voor marketing, prijsbepaling, inventarisadministratie, profiling van klanten.

- Kijk uit in de zeer nabije toekomst voor computers die stemmen herkennen, die automatisch en precies vertalen. Die met elkaar verbonden zijn ongeacht formaat of software terwille van free-form- en free-flow-informatie.

- Het franchisesysteem wordt steeds belangrijker en niet langer beperkt tot hotels of fast food-restaurants. Op elk gebied heeft franchise haar entree gemaakt. Kleine bedrijven die aansluiting hebben bij een grote befaamde naam evenals gespecialiseerde familiebedrijven die sneller op de markt kunnen inspelen.

- Grote multinationals vallen uiteen in Small Business Units (SBU's) en maken steeds meer gebruik van outsourcing met een explosie van kleinere bedrijven. SBU's, profit centers, boutiques en franchises; de oude verdreven Mom & Pop-store is herrezen in een nieuw jasje!

(Wordt vervolgd)

Jan de Ruijter,
janderuijter@yahoo.com

Kwetsbare functies (2)

Islelly Pikerie doet een promotieonderzoek naar het effect van drie specifieke beleidsinterventies op het gebied van Good Governance en naar de vraag of Good Governance wel in te passen is in de Curaçaose cultuur. Zij belicht In een serie artikelen in de Ñapa verschillende aspecten van Good Governance. Vandaag deel 3 over het traject kwetsbare functies.

Tekst: **Islelly Pikerie**

Welke waren de risico's bij de kwetsbare handelingen?

1. Omgang met geld
- Ontvreemding van geld.
- Sleeprisico.
- Te hoge declaraties indienen.
- In geval van nevenfuncties kan een medewerker handelingen verrichten om voordeel mee te doen aan instanties waar hij zelf bij betrokken is.

2. Omgang met goederen
- Zaken aanwenden voor eigen gebruik.
- Ontvreemding van middelen.
- In geval van nevenfuncties kan een medewerker handelingen verrichten om voordeel mee te doen aan instanties waar hij zelf bij betrokken is.

3. Omgang met personeel
- Onrechtmatige benoeming van personeel (politieke functies).

4. Omgang met vertrouwelijke informatie
- Een medewerker kan door zijn organisatorische positie toegang hebben tot bepaalde informatie die hij in een andere hoedanigheid voor zichzelf of anderen kan gebruiken.

5. Handelingen met betrekking tot externe taken
- Een derde (bestuurder) kan (politieke) druk uitoefenen op de medewerker of deze verleiden om tot het ten onrechte afstaan van hetgeen van waarde is voor de derde of druk uitoefenen op de medewerker of deze verleiden om controle, sancties, executie te ontlopen.
- In geval van nevenfuncties kan een medewerker handelingen verrichten om voordeel mee te doen aan instanties waar hij zelf bij betrokken is.
- Te hoge declaraties indienen.
- Subjectieve keuze controleobject.
- Een medewerker associeert zich publiekelijk met een politieke partij waardoor zijn/haar onpartijdigheid in het gedrang komt.

Welke waren mogelijke beheersmaatregelen per kwetsbare handeling?

1. Omgang met geld
- Het opstellen van voorschriften met betrekking tot het omgaan met geld en declaraties (toekennen, beheer, besteden, uitkeren).
- Het breed verspreiden daarvan.
- Het stellen en treffen van sancties op niet of onvoldoende naleving daarvan.
- Onafhankelijke accountantscontrole.

2. Omgang met goederen
- Het opstellen van voorschriften met betrekking tot de aanschaf van goederen of inhuren van diensten (vaststellen kwaliteitseisen of leveringsvoorwaarden, aanvragen offertes, onderhandelen met leveranciers, toekennen opdrachten).
- Het breed verspreiden daarvan.
- Toezicht op consequente toepassing daarvan.
- Het stellen en treffen van sancties op niet of onvoldoende naleving daarvan.

3. Omgang met personeel
- Het opstellen van voorschriften hoe om te gaan met onrechtmatige benoemingen.
- Het breed verspreiden daarvan.
- Meldingsplicht instellen bij de ombudsman bij pogingen van politieke benoemingen.

4. Omgang met vertrouwelijke informatie
- Het opstellen van voorschriften met betrekking tot het omgaan met informatie (produceren, muteren, verspreiden, vermenigvuldigen, administreren, opbergen).
- Het breed verspreiden daarvan.
- Toezicht op consequente toepassing daarvan.
- Het stellen van sancties op niet of onvoldoende naleving daarvan.

5. Handelingen met betrekking tot externe taken.
- Solistisch functioneren tegengaan, controle stimuleren en belangenverstrengeling vermijden door:
- Verplicht gespreksverslagen
- Bijhouden relatiebestanden.
- Externe contacten vast agendapunt in overleg.
- Alertheid in bredere kring versterken door meldingsplicht bij chef van pogingen tot aantasting door malafide buitenstaanders.
- Voorschriften met betrekking tot het publiekelijk maken van de politieke voorkeur van medewerkers.
- Het breed verspreiden daarvan.
- Toezicht op consequente toepassing daarvan.

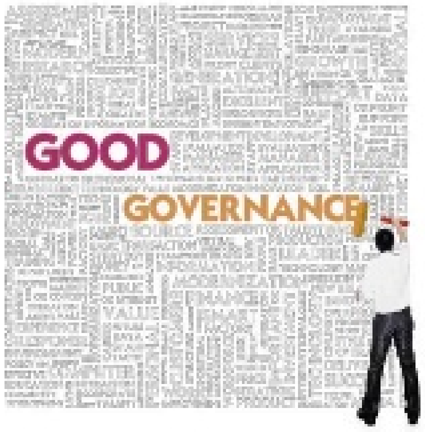

Zoals de lezer zelf kan concluderen, was alles al geïnventariseerd en was implementatie van de beheersmaatregelen al begonnen op Eilandsniveau.
De aanloop naar de datum 10/10/10 en de jaren daarna, bracht jammergenoeg ook met zich mee dat dit traject helaas 'even' in de koelkast werd gestopt. Terwijl juist het doorzetten van dit traject, simultaan naast het staatkundige traject, had kunnen borgen dat in ieder geval de voormalige eilandsdiensten bij het doorschuiven naar het Land Curaçao, al een stevig integriteitskader hadden voor wat betreft hun kwetsbare functies, kwetsbare handelingen en de beheersmaatregelen daaromtrent.

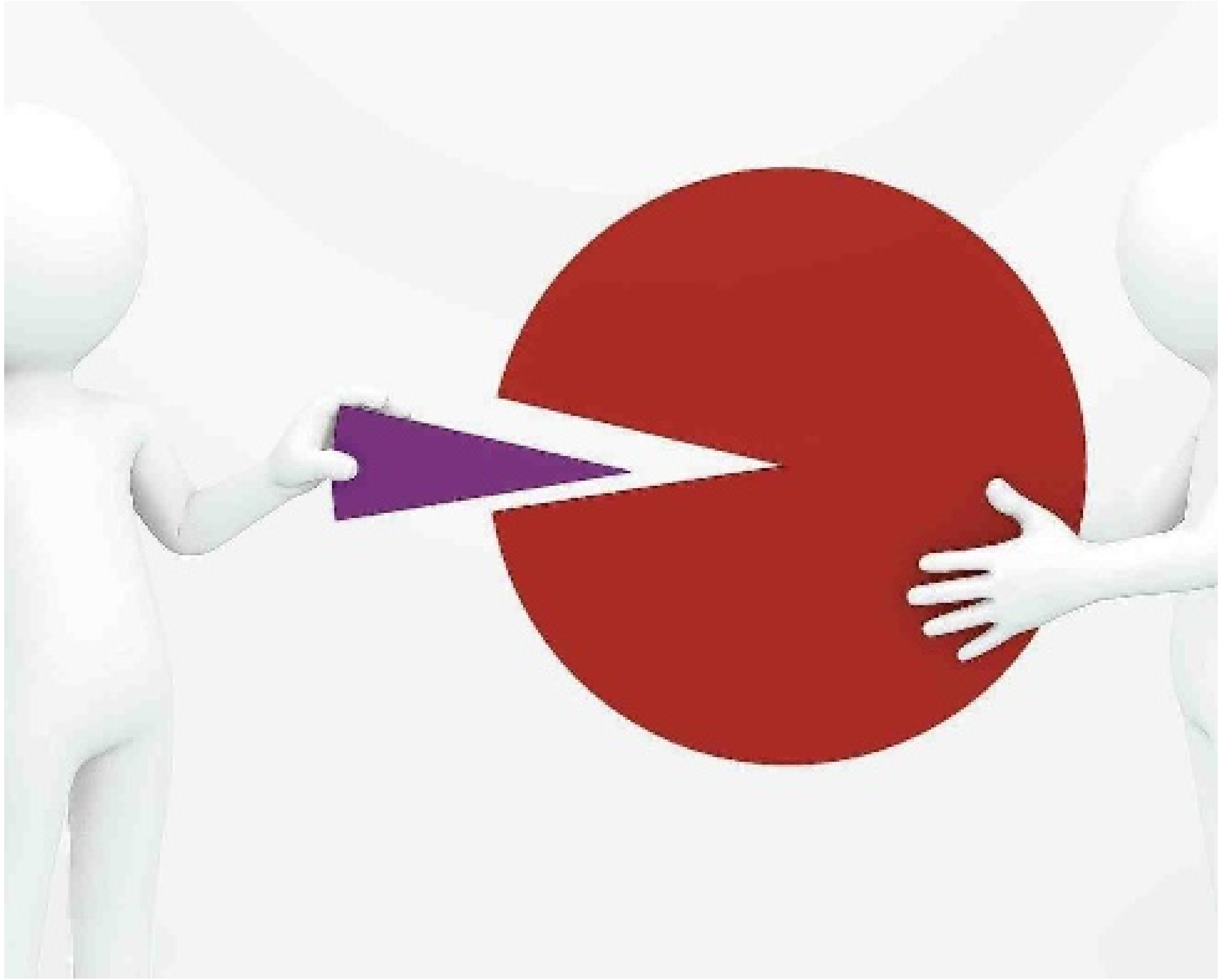

Hoger beroep in Aruba

Tegen vrijwel alle vonnissen van het Gerecht in Eerste Aanleg van Aruba in civiele zaken kan hoger beroep worden ingesteld. De hogerberoep-instantie in Aruba is het Gemeenschappelijk Hof van Justitie van Aruba, Curaçao, St. Maarten en van Bonaire, St. Eustatius en Saba.

Tekst: **Misha Bemer**

Middels het instellen van hoger beroep wordt opgekomen tegen een onwelgevallig vonnis. Het instellen van hoger beroep vindt plaats middels het bij het Hof indienen van een akte van appel.

In deze akte kan worden volstaan met te stellen dat er hoger beroep wordt ingesteld tegen het vonnis waarin de partij die hoger beroep instelt - de appellant - zich niet kan vinden. Vervolgens heeft de appellant zes weken om de griffierechten te voldoen en om een memorie van grieven in te dienen. Het betalen van griffierechten is verplicht; indien de griffierechten niet tijdig worden voldaan komt het hoger beroep te vervallen. Tot het indienen van een memorie van grieven, waarbij de appellant aangeeft waarom hij zich niet kan vinden in het vonnis, is de appellant bevoegd, niet - anders dan in Nederland - verplicht. Overigens is het wel sterk aan te bevelen een memorie van grieven in te dienen. In de praktijk wordt ook in de meeste gevallen een memorie van grieven ingediend, wanneer de appellant het hoger beroep daadwerkelijk wenst voort te zetten.

Wat zijn nu die grieven? Anders dan de term doet vermoeden behoeft een grief geen verwijt aan het adres van het Gerecht in te houden. Zo kan een grief ook behelzen het aanvoeren van een stelling die in eerste aanleg niet is aangevoerd, waaruit aldus volgt dat het hoger beroep ook kan worden gebezigd voor het herstellen van 'fouten' door een van de procespartijen. Het enkele feit dat een vonnis in hoger beroep 'over de kop' gaat wil aldus niet zeggen dat de eerste rechter het volgens het Hof 'niet goed' heeft gedaan. Het kan heel goed zijn en komt ook vaak voor dat een vonnis in hoger beroep sneuvelt omdat een partij een niet eerder ingenomen stelling aanvoert waardoor er alsnog een voor die partij gunstig vonnis uit de bus komt. Een partij kan bijvoorbeeld ook in hoger beroep alsnog bewijs leveren dan wel aanbieden van een stelling die in eerste aanleg was gesneuveld omdat deze werd betwist door de andere partij.

Ook aardig om te weten is dat, anders dan in het strafrecht, een vonnis in hoger beroep niet ongunstiger kan zijn voor de appellant dan het vonnis van de eerste rechter. Kortom, wanneer een partij in eerste aanleg wordt veroordeeld 50.000 florin aan schadevergoeding te betalen en deze partij stelt hoger beroep in, dan kan hoogstens het eerste vonnis worden bekrachtigd. Dit is overigens niet het geval wanneer de andere partij, de geïntimeerde, ook opkomt tegen het vonnis. De andere partij kan zelfstandig appel instellen, bijvoorbeeld omdat er van de gevorderde schadevergoeding tot een bedrag van 100.000 florin alleen maar de helft is toegewezen. De andere partij kan ook een afwachtende houding aannemen en eerst nadat de tegenpartij hoger beroep heeft ingesteld en dit door het hof kenbaar is gemaakt opkomen tegen het vonnis. Doet de andere partij echter geen van beide, dan kan de partij die hoger beroep heeft ingesteld in het ergste geval ook van het Hof te horen krijgen dat er 50.000 florin moet worden betaald. Wel dient er rekening mee te worden gehouden dat de appellant wanneer het hoger beroep niet slaagt in de meeste gevallen door het Hof zal worden veroordeeld de proceskosten te betalen. Die kosten kunnen vooral in hoger beroep aardig oplopen.

Het is voorts zaak er bewust van te zijn dat het instellen van hoger beroep schorsende werking heeft, tenzij het vonnis uitvoer bij voorraad is verklaard. Dit wil zeggen dat, wanneer het hierboven genoemd voorbeeld erbij wordt genomen, de partij die door het Gerecht 50.000 florin toegewezen heeft gekregen het vonnis ten uitvoer kan leggen, zonder acht te slaan op het hoger beroep, indien het Gerecht haar vonnis uitvoerbaar bij voorraad heeft verklaard. Zo kan het voorkomen dat in hoger beroep de vordering alsnog wordt afgewezen, terwijl het vonnis van de eerste rechter reeds ten uitvoer is gelegd. In dat geval dient de partij die alsnog aan het kortste eind heeft getrokken de geïncasseerde gelden terug te betalen. Voorts zal die partij gehouden zijn eventuele schade te vergoeden. Daarbij kan gedacht worden aan de schade geleden als gevolg van het openbaar veilen van aan de door de eerste rechter veroordeelde partij toebehorende goederen. Dit gegeven kan voor een partij aanleiding zijn om eerst de uitkomst van een door de andere partij ingesteld hoger beroep af te wachten alvorens over te gaan tot het treffen van executiemaatregelen. Zoals we hebben gezien kan het Hof immers tot een ander oordeel komen, al dan niet als gevolg van een nieuwe stelling van de partij die hoger beroep heeft ingesteld.

Misha Bemer is advocaat en partner bij HBN Law op Aruba

Bestemming Curaçao.

'Geen moeite met Papiamentu'

Naam: Jarrol Marten

Komt uit: Amsterdam, Nederland

'Business or Pleasure?': 'Business'

Aantal dagen: Vijf

Verblijft bij: Irene Apartments in Emmastad

In juni vorig jaar werd voor deze rubriek Judith Keller-Macaya geïnterviewd. "Mijn reis naar Curaçao is begonnen als 'pleasure' maar is gaandeweg ook een beetje 'business' geworden", vertelde Keller-Macaya toen. Dat kwam omdat ze veel vrienden en kennissen heeft die in de sociale dienstverlening werken. "Wanneer je die mensen opzoekt, ga je het vanzelf over werk hebben", zo verklaarde ze. "En dan wil je de tijd meteen benutten om dingen te bespreken en projecten te plannen." Zo is Judith tijdens haar vakantie een dag op en neer geweest naar Bonaire. Dat deed ze in verband met haar functie als consultant bij CoMensha (Coördinatiecentrum Mensenhandel), een niet-gouvernementele organisatie gevestigd in Amersfoort die andere organisaties van informatie, kennis en signalen op het gebied van mensenhandel voorziet. Deze informatie gebruikt CoMensha samen met de andere organisaties in de bestrijding van mensenhandel in Nederland. Judith was onlangs weer op het eiland in verband met haar werk bij CoMensha. Deze keer in gezelschap van collega Jarrol Marten. De op Aruba geboren Marten is manager bij CoMensha. Jarrols vader is Curaçaoenaar, maar deze woonde en werkte op Aruba. Jarrols moeder komt uit Saba. Jarrol heeft tot zijn tiende op Aruba gewoond en verhuisde daarna met zijn ouders naar Nederland waar hij in Utrecht opgroeide. "Ik ga regelmatig naar Aruba waar ik familie opzoek en inmiddels woont ook mijn vader weer op Aruba. Op Curaçao ben ik eigenlijk nauwelijks geweest. Vier jaar geleden was ik heel even hier om familie te bezoeken, maar mijn huidige verblijf is eigenlijk tot nu toe het langste op het eiland."

In de tijd dat Jarrol in Nederland woonde, sprak hij weinig Papiamentu. "We gingen thuis steeds meer Nederlands spreken en ook met familie die in Nederland woonde, communiceerden we in het Nederlands", zegt Marten. "Toch heb ik geen moeite met het Papiamentu wanneer ik weer op Aruba ben en ook nu ik wat langer op Curaçao ben, versta ik iedereen en kan ik het zelf ook spreken."

Jarrol en Judith zijn naar Curaçao gekomen in het kader van het Memorandum of Understanding (MoU) dat de vier ministeries van Justitie van Nederland en de eilanden van de voormalige Nederlandse Antillen in juni 2011 ondertekenden met betrekking tot de bestrijding van mensenhandel en mensensmokkel.

"Maar bestrijding van mensenhandel is niet mogelijk als men niet over de nodige informatie beschikt", legt Jarrol uit. "In het MoU werd een twinning-systeem opgezet tussen de landen van het Koninkrijk om de uitwisseling van kennis en ervaringen te bevorderen. In die hoedanigheid zijn wij van CoMensha gekomen om een beeld te krijgen hoe het staat met de mensenhandel op de eilanden en de aanpak daarvan."

Het zijn dus een aantal zeer drukke dagen geweest voor Jarrol en Judith. Jarrol: "Om een beeld te krijgen van de situatie, zijn we de afgelopen twee weken op Aruba, Bonaire, St. Eustatius, Saba, St. Maarten en Curaçao geweest en bezochten daar verschillende wijken en instanties om zoveel mogelijk informatie te verzamelen op het gebied van mensenhandel en uitbuiting op die eilanden. Omdat deze reis werk betrof, was het niet mogelijk om familie en kennissen te zien op Aruba. Mijn vader kon ons op Aruba naar onze afspraken brengen, waardoor ik hem toch nog een paar keer heb gezien."

"Eenmaal terug in Nederland zullen de bevindingen van ons bezoek in een rapport uitgewerkt worden. Dit moet dan als uitgangspunt dienen voor de overheid. Het moet worden gebruikt als uitgangspunt voor nader onderzoek en het verder ontwikkelen van beleid om daders van mensenhandel aan te pakken en slachtoffers te beschermen."